

Capítol 2

EL MERCAT DE TREBALL: ESTRUCTURA I OPORTUNITATS

Natalia Utrero González i Francisco José Callado Muñoz

1. INTRODUCCIÓ

L'objectiu d'aquest capítol és presentar una anàlisi detallada de les principals qüestions relatives al mercat de treball de Catalunya. En particular, analitzem l'activitat, l'ocupació i l'atur en diferents dimensions. Les variables analitzades són sexe, nivell d'educació, distribució sectorial, tipus de contracte i temps necessari per trobar la primera feina. En tots els casos, les dades i les dimensions analitzades fan referència als darrers sis anys (1999-2004).

Hem realitzat l'estudi a tres nivells diferents. En primer lloc, partint de la base de dades de l'OCDE analitzem les principals diferències entre el mercat de treball dels diferents països que componen l'organització, prestant més atenció als països europeus. En segon lloc, presentem una comparativa del mercat de treball de Catalunya amb la resta de les comunitats autònomes de l'Estat espanyol. Les dades d'aquesta part del treball procedeixen de l'Enquesta de població activa (EPA) de l'INE en la versió 2002.¹ Seguidament fem una comparativa amb regions europees amb un desenvolupament econòmic similar a Catalunya. Dins d'aquesta similitud, hem escollit les quinze regions europees amb renda *per capita* inferior i superior més properes a la renda catalana durant el període d'estudi. Hi ha regions d'Itàlia, Finlàndia, França, Alemanya, Portugal, Grècia, Bèlgica i Regne Unit, a més d'Aragó, La Rioja, Illes Balears i País Basc. En aquest cas, la principal font de dades utilitzada és Eurostat. Amb aquestes anàlisis pretenem donar una panoràmica actualitzada del mercat de treball català i proporcionar evidència de les diferències que hi ha amb els mercats de treball de les regions i els països de l'entorn sociopolític.

En aquest estudi intentem que totes les dades utilitzades siguin comparables. Per tal de garantir la comparació, en alguns casos reduïrem la desagregació de la informació. A més, les comunitats autònomes i les regions europees són classificades segons el nivell de renda i l'estructura econòmica de cadascuna. Del cas de les regions europees, ens interessa sobretot la possible aparició de tendències «estatal», és a dir, si les regions que pertanyen a un mateix estat són més semblants entre si que les regions més similars segons el seu nivell de renda; també ens interessa l'aparició de tendències geogràfiques. Creiem que aquesta evidència pot ser útil en l'establiment de noves polítiques actives del mercat de treball a escala europea, atès el creixent grau d'integració econòmica. Per últim, en relació amb la informació i les dades de l'OCDE, és important destacar que els indicadors del mercat de treball són construïts per la mateixa organització, i que aquest fet pot ocasionar algunes diferències en els resultats obtinguts en les comparatives realitzades al llarg del capítol. El quadre 1 resumeix l'estructura del capítol:

¹ Aquestes dades han estat vigents fins al 29 de març de 2005.

Quadre 1 | Estructura del capítol

Apartat	Font	Anàlisi
2	OCDE	Situació mercat treball a la OCDE Anàlisi comparada amb especial atenció al cas espanyol
↓		
3	EPA	Estudi del mercat de treball a Catalunya Anàlisi comparada amb les diferents comunitats autònomes
↓		
4	Eurostat	Anàlisi de dimensió europea Tendències estatals

En tots tres apartats, estudiem les diferents dimensions del mercat de treball i recalquem el mercat de treball dels graduats i dels joves. L'estratègia d'anàlisi és comuna també als tres apartats. Hem fet una anàlisi descriptiva amb gràfics i taules. Per facilitar la comparació, els gràfics i les taules que evidencien els resultats comentats al text els hem ordenat segons les dimensions estudiades per a les diferents fonts de dades analitzades. L'últim apartat presenta un resum dels resultats més rellevants.

2. ANÀLISI INTERNACIONAL AMB L'OCDE

2.1. Evolució de la població amb estudis universitaris

Per fer un estudi del mercat de treball dels graduats, un element important és l'evolució de la població en edat activa² amb el mateix nivell d'educació. Com que en aquest capítol utilitzem dades de diferents països, per analitzar el nivell educatiu

² La «població activa» segueix la definició de l'Organització Internacional del Treball i inclou tota la població amb més de quinze anys i amb disponibilitat de treballar. En el cas de l'OCDE, aquest indicador, com altres, és calculat directament des de la mateixa organització.

de la població activa i la seva evolució en el període d'estudi fem servir la classificació ISCED 1997, que permet la comparació de dades de sistemes educatius de països diferents. Tanmateix, en alguns casos concrets hem de tenir cura a l'hora d'establir conclusions, per la limitació de la mateixa classificació. La classificació ISCED distingeix sis nivells d'educació, des de l'educació anterior a la primària fins als estudis de tercer cicle. Partint d'aquesta taxonomia, en aquest capítol utilitzarem tres nivells d'educació: el primer correspon al nivell més baix d'estudis, arriba fins a l'educació obligatòria i l'anomenem «Educació bàsica»; el segon nivell aplega l'educació secundària no obligatòria i els estudis de formació professional (cicles formatius) i l'anomenem «Educació secundària», i el tercer nivell recull l'educació universitària i l'hem anomenat «Educació superior». La taula 1 recull la classificació i la denominació utilitzades:

Taula 1 | Classificació ISCED

Nomenclatura	Grups ISCED	Categories incloses
Educació bàsica	0, 1 i 2	Educació preprimària, primària i primer cicle de secundària
Educació secundària	3 i 4	Educació secundària de segon cicle, formació professional i postsecundària no universitària
Educació superior o universitària	5 i 6	Educació universitària i doctorat

Espanya se situa en la mitjana dels 30 països que formen la base de dades quant a percentatge de població que ha assolit educació superior, i passa del 21% el 1999 al 25% l'any 2003. En les primeres posicions de la taula se situen el Canadà, el Japó i els Estats Units i, a la cua, Turquia, Portugal i Itàlia. Per tant, observem una relació positiva entre el percentatge de població amb estudis universitaris i el grau de desenvolupament econòmic. En general, la població amb educació superior ha augmentat en tots els països, amb l'excepció de Luxemburg, com a conseqüència dels esforços públics i, potser, d'una pressió probablement més gran per trobar feina al mercat de treball.

2.1.1. Anàlisi per sexes

L'anàlisi per sexes presenta algunes conclusions interessants. En primer lloc, el percentatge d'homes amb educació universitària és superior al de dones, encara que la diferència entre sexes s'ha reduït al llarg del període. Tot i això, hi ha diferències importants per països. Per exemple, a Corea, el percentatge d'homes amb educació superior és fins a 10 punts percentuals més alt que el de dones. En

canvi, en el cas de Finlàndia el resultat és el contrari, amb 6 punts a favor de les dones. A Espanya hi ha una diferència positiva per als homes.

2.1.2. Anàlisi per edats

Si a més de distingir per sexes es fa l'anàlisi per grups d'edat (25-34 anys, 35-44 anys, 45-54 anys, 55-64 anys), les conclusions comentades per a la població en general es mantenen per als tres últims grups d'edat (taula 2). És a dir, el percentatge d'homes amb educació superior és en general més gran que el de les dones, i es reproduïxen les diferències individuals entre països. El canvi en el període també és similar, i augmenta la posició relativa de les dones davant dels homes. Espanya es troba dins d'aquesta tendència general: més percentatge d'homes educats, però millora de les dones.

Taula 2 | Població amb educació universitària per edat i per sexe (percentatge). OCDE (2003)

	Homes					Dones				
	Edat 25-64	Edat 25-34	Edat 35-44	Edat 45-54	Edat 55-64	Edat 25-64	Edat 25-34	Edat 35-44	Edat 45-54	Edat 55-64
Austral	29,9	31,9	29,7	31,3	25,3	32,7	40,7	33,8	30,9	21,3
Aus	16,8	15,0	18,1	17,4	16,2	12,3	15,8	14,1	11,2	6,8
Be	28,3	35,1	29,7	25,3	21,2	29,8	42,8	33,0	24,2	16,6
Can	41,3	47,1	42,5	39,2	34,4	46,7	58,6	49,3	42,2	33,1
CzeRep	13,6	12,8	15,8	13,2	12,6	10,5	11,3	13,5	9,0	8,1
Den	30,3	31,6	31,5	30,0	27,9	33,5	38,6	36,2	34,1	23,8
Fin	29,8	32,1	31,9	28,7	26,1	36,9	47,9	44,2	33,5	22,3
Fr	22,5	33,5	21,5	18,4	14,9	24,4	41,3	23,6	18,1	12,8
Ger	28,5	22,7	30,1	30,6	29,8	19,4	20,9	22,2	20,2	13,4
Gre	20,0	21,0	23,9	20,1	14,4	16,8	26,4	21,0	12,7	6,9
Hun	14,9	14,4	14,5	14,4	16,6	15,9	19,2	17,9	14,7	11,6
Ice	25,4	27,6	27,8	25,0	17,9	27,2	30,6	31,4	26,4	15,4
Ire	25,8	34,4	26,7	21,2	15,9	26,9	39,7	27,6	19,6	13,3
Ita	10,5	10,9	11,1	11,3	8,3	10,2	14,1	11,2	9,3	5,3
Jap	39,4	49,4	46,5	36,1	24,3	35,5	54,0	43,7	29,3	14,3
Kor	35,3	48,3	41,0	22,8	14,7	23,5	44,9	23,0	8,7	4,6
Lux	17,1	17,9	18,0	16,4	15,0	12,8	19,5	13,2	9,7	6,2
Mex	18,5	20,5	20,5	17,3	11,5	12,7	17,2	14,5	8,7	4,1
Net	26,8	26,3	28,3	28,2	23,2	22,0	29,0	22,8	19,5	14,5
NewZe	28,1	28,4	29,1	28,4	25,7	33,7	36,2	33,3	34,8	29,1
Nor	29,3	34,3	30,5	27,0	24,0	32,8	45,5	34,9	28,9	19,4
Pol	12,7	16,5	11,1	10,7	12,5	15,6	24,4	15,3	11,6	9,9

	Homes					Dones				
	Edat 25-64	Edat 25-34	Edat 35-44	Edat 45-54	Edat 55-64	Edat 25-64	Edat 25-34	Edat 35-44	Edat 45-54	Edat 55-64
Por	8,7	11,6	8,6	7,7	5,9	12,8	21,0	13,2	9,4	5,3
SlovRep	11,8	12,0	10,8	12,9	11,2	11,8	14,4	12,1	11,9	7,0
Spa	25,5	33,9	26,6	20,9	14,8	24,9	41,3	27,3	15,2	7,4
Swe	31,0	37,1	32,1	29,4	25,2	35,9	43,9	37,1	35,1	27,3
Swi	35,8	36,8	38,2	34,7	32,4	18,1	22,0	20,3	16,8	11,8
Tur	11,4	12,8	10,3	11,4	9,4	7,7	9,9	6,3	6,6	4,0
UK	28,6	33,8	29,5	27,7	22,0	27,3	32,4	27,3	26,2	18,7
USA	37,9	35,6	37,2	40,3	38,9	38,9	41,6	41,0	39,6	30,9

La franja d'edat entre 25 i 34 anys és una mica diferent. En aquest cas, el percentatge d'homes educats és clarament inferior al de dones, tant al principi com al final del període, i és un resultat més general. A més, s'accentua la diferència a favor de les dones, que augmenta al voltant de 2 punts percentuals de mitjana. Espanya no és una excepció: les dones entre 25 i 34 anys representen un percentatge d'uns 5,5 punts més que els homes al principi del període i acaben amb una diferència de 7,5 punts. Dins del col·lectiu de joves graduats i persones que fa menys de deu anys que han acabat els estudis, les dones superen clarament els homes. En la majoria de països, els dos primers grups d'edat (25-34 i 35-44) se situen per sobre del valor per al total de la població, mentre que els altres dos (més grans de 45) queden per sota. Aquest resultat es troba tant per als homes com per a les dones, i el primer i l'últim grup són els que es troben més lluny del valor poblacional. Aquestes diferències estarien relacionades amb l'extensió de l'educació obligatòria per part dels governs i el foment de l'educació com a actiu de la població en diferents moments de temps després de la Segona Guerra Mundial (Béduwé i Planas, 2003).

2.2. Activitat, ocupació i atur

L'evolució de la taxa d'activitat,³ de l'ocupació⁴ i de l'atur⁵ ha estat molt diferent per al conjunt de països de l'OCDE. Pel que fa a l'activitat, la taxa mitjana se situa al voltant del 70% de la població total i es manté estable en el període analitzat, potser amb un augment molt lleuger. Tanmateix, com es pot veure en les columnes 1 i 2 de la taula 3, Suïssa i Finlàndia presenten una reducció, mentre que Canadà, Irlanda i Espanya gaudeixen d'una pujada rellevant. Precisament el creixement més gran, molt distanciat de la resta, el té Espanya, amb 5 punts percentuals.

Taula 3 | Percentatge de població activa per sexe i educació (15 a 64 anys).
Font OCDE

	Total		Homes			Dones		
	1999	2003	2003	2003	2003	2003	2003	2003
			Ed. bàsica	Ed. secund.	Ed. superior	Ed. bàsica	Ed. secund.	Ed. superior
Austral	73,8	75,7	73,2	87,9	90,55	55,6	73	80,2
Aus	70,9	71,8	62	83,3	88,35	46,8	69,8	83,35
Be	64,6	64,9	58,2	78,2	89,55	35,5	61,1	83,05
Ca	75,9	78,1	67,5	85,6	89,9	50,6	74	82,6
CzeRep	72,2	70,2	31,1	85	90,15	31,6	69,8	77,6
Den	80,6	79,5	69,7	86,4	91,35	55	78,4	87,7
Fin	76,4	73,1	54,6	78,5	90,6	51,2	74	87,25
Fr	67,8	69,2	62,9	81,7	87,9	48,8	70,7	80
Ger	70,8	72,2	59,7	82,7	89,95	44,2	71,1	83,15
Gre	63,1	63,9	71,7	78,6	88,7	38,8	54,1	82,75
Hun	59,8	60,6	37,6	77	87,9	28,3	62,9	81,7
Ice	85,9							
Ire	66,3	68,8	67,4	85,4	91,85	35,4	64,3	82,65
Ita	59,3							
Jap	71,5	72,5	80,2	84,2	88,2	51,9	59,2	64
Kor	63,7	65,3	58,6	78,9	92,45	47,7	52	63,15

³ La taxa d'activitat representa el percentatge de població que treballa o cerca feina (és a dir, població activa) sobre la població total amb edat legal de treballar (més grans de setze anys).

⁴ Població amb més de setze anys que treballa, és a dir, que ha realitzat una activitat a canvi d'una remuneració econòmica.

⁵ Percentatge de persones a l'atur sobre la població activa.

	Total		Homes			Dones		
	1999	2003	2003	2003	2003	2003	2003	2003
			Ed. bàsica	Ed. secund.	Ed. superior	Ed. bàsica	Ed. secund.	Ed. superior
Lux	63,1	65,1	63,5	78,2	90,6	43,4	56,9	76,05
Mex	62,5	61,2	83,9	90,5	87,35	35,8	55,5	61,9
Neth	73,6	76,3						
NZeal	75,3	76	70,9	86,5	89,45	53,9	72,4	79,8
Nor	80,7	79,4	65,9	82,9	92,45	53,9	76,1	89
Pol	65,9	64,2	38,8	78,2	90,7	28,3	64,6	85,7
Por	70,7	72	78,9	69,2	90,85	62,2	64,3	86,65
Slov Rep	69,1	70	31,3	85,8	91,35	27,1	72,5	84,2
Spa	63,5	68,5	79,1	77,2	90,25	43,5	58,6	81,45
Swe	77,5	78,9	66,1	86,5	87,45	57,7	81,5	85,4
Swi	80,9	77,4	52,2	88,7	95,75	47,7	74,9	85,9
Tur	57,4	52,7	74,5	69,9	84,9	24,2	29,3	70,3
UK	78,4	78,6	65	84,8	91,55	47,2	74,2	86,6
USA	75,1	73,9	57	82,1	89	41,7	70,8	80,15

L'atur se situa en el 7,35% de la població activa i no té per al conjunt de països un canvi significatiu. De nou es pot dividir el grup entre països que han reduït el nivell d'atur i altres que han viscut un augment. Entre els primers és interessant assenyalar els països que han combinat un creixement de la taxa d'activitat i a la vegada han estat capaços de crear ocupació i reduir l'atur. Entre aquests països torna a aparèixer Espanya, que obté una reducció del nivell d'atur i països com ara Austràlia, Bèlgica i França. Per tant, l'evolució general de l'Estat espanyol ha estat molt positiva, tant des del punt de vista de l'activitat com de la creació de llocs de treball.

2.2.1. Taxa d'activitat per nivells d'educació i sexes

L'anàlisi de la taxa d'activitat per nivells d'educació permet un millor coneixement de la situació comparada entre els països de l'OCDE. Per veure l'efecte del nivell d'educació sobre la taxa d'activitat agafem els tres nivells d'educació esmentats: bàsica, secundària i superior o universitària. Les dades per a cada un dels tres nivells són molt diferents entre si, i també amb les dades de la població total. En primer lloc, l'activitat és molt més reduïda a l'educació bàsica, i se situa per damunt del 50% però lluny de la mitjana per al conjunt dels ciutadans (70%); a continuació estaria l'educació secundària, que té un valor semblant a la mitjana, potser una mica per sobre, i, finalment l'educació superior, que se situa clarament per sobre de la

secundària. Aquestes dades suggereixen una relació positiva entre nivell d'educació i taxa d'activitat. Un individu més educat tindria més incentius a estar en disposició de trobar feina. L'evolució de l'activitat per al conjunt de països és negativa. Per als tres nivells hi ha un descens de la taxa, encara que aquesta baixada no té la mateixa intensitat. L'educació bàsica presenta la baixada més important, mentre que les altres dues tenen un descens molt més lleuger. Per països, el resultat torna a ser molt desigual. Espanya es troba una altra vegada entre els països que més augmenten i reparteix el creixement al total de la població entre el 5% per a l'educació bàsica, el 3,4% per a l'educació superior i el 15,7% per a la secundària. Clarament, la major part de l'augment total de l'activitat l'hem de buscar al grup de població amb una educació secundària.

2.2.1.1. Anàlisi per sexes

Si distingim per sexes, els resultats són també molt diferents (taula 2). Pel que fa als homes, la relació entre els diferents nivells d'educació es manté com en la població total, és a dir, com més educació, més taxa d'activitat. El canvi més important apareix als valors, que són clarament més alts. L'evolució per al període analitzat té el mateix patró que a la població total: descens més accentuat a l'educació bàsica i més lleuger als altres dos nivells. En el cas d'Espanya, la taxa és més elevada que la mitjana per a l'educació bàsica i secundària, mentre que a l'educació superior és una mica més baixa (de fet, es troba al grup de cua d'aquest indicador).

Les dones presenten un panorama totalment diferent. Encara que la relació positiva entre educació i activitat es manté, els valors mitjans per a cada un dels nivells són més baixos que per als homes i per sota dels de la població (vegeu la taula 3). També es pot identificar un canvi en l'evolució de l'activitat durant el període. L'educació bàsica disminueix, però els altres dos presenten un lleuger augment enfront del valor mitjà de la població. En el cas d'Espanya, la taxa és menor que la mitjana per a tots els indicadors, especialment a l'educació bàsica i la secundària, mentre que a l'educació superior es troba una mica més a prop del nivell mitjà. Com es desprèn d'aquestes dades, els homes tenen una taxa d'activitat molt més alta que les dones, encara que al període analitzat aquesta diferència s'ha reduït per als tres nivells d'educació —molt més en el cas de l'educació bàsica, però també en els altres dos.

A Espanya, la diferència entre homes i dones és molt més significativa i, a més, només s'ha reduït en el cas de l'educació bàsica. En l'educació superior i, sobretot, en la secundària el diferencial amb els homes no tan sols no ha baixat sinó que, a més a més, ha augmentat. Si relacionem aquest indicador amb el nombre de dones amb educació es veu clarament que les dones, essent més educades que els homes, tenen molt menys interès a participar en el mercat de treball.

2.2.1.2. Anàlisi de la distribució de l'activitat

A més de la taxa d'activitat, l'estudi de la distribució de la població activa per nivells d'educació pot revelar qüestions interessants. Les dades per al conjunt de països i per als homes indiquen un domini de l'educació secundària amb el 45% del total de població activa. Després se situa l'educació bàsica i, finalment, l'educació superior. Aquesta classificació es manté tant al principi com al final del període, però l'evolució és diferent en cada nivell d'educació. D'aquesta manera, l'educació bàsica té un descens significatiu al seu pes en la població activa, descens que es produeix en la majoria de països. L'educació voluntària (segon nivell) creix prop d'un punt percentual. La pujada més gran la trobem al grup de titulats universitaris, que augmenta gairebé 3,5 punts i guanya pes en la distribució de població activa. La situació d'Espanya és totalment diferent de la de la mitjana de l'OCDE. En primer lloc, l'educació bàsica té el pes més important en la distribució de l'activitat (55%), seguit de l'educació universitària (22,6%) i, finalment, l'educació secundària (16,5%). Tanmateix, el grup de titulats universitaris està augmentant el seu pes en la distribució de població activa i apropa Espanya als països amb més importància d'aquest nivell, com ara Estats Units, Suïssa, Japó, Corea, etc. En el cas de les dones, la situació és molt similar a la dels homes. El fet diferencial més significatiu és un pes més gran del grup de titulades universitàries, explicat en part pel percentatge més alt de dones amb estudis universitaris.

2.2.2. Ocupació i atur per sexes i nivells d'educació

En primer lloc analitzarem l'atur total de la població, dels homes i de les dones per nivells d'educació. Posteriorment, estudiarem la distribució i la composició tant de l'atur com de l'ocupació, també per nivells d'educació i per sexes.

2.2.2.1. Atur per nivells d'educació

El percentatge mitjà d'atur dels països de l'OCDE se situa tant al principi com al final del període en el 7,3%. Si analitzem aquest percentatge per nivells d'educació, els resultats no són tan homogenis. El nivell més alt d'atur es troba en l'educació bàsica, amb l'11-12% del total de la població amb la mateixa educació. L'atur de l'educació secundària es manté al voltant de la mitjana. Mentrestant, el grup de titulats universitaris és el grup que té un menor nivell d'atur, amb tan sols el 4,5-4,8% de la població amb aquest nivell d'estudis. Per tant, hi ha una relació inversament proporcional entre el nivell d'educació i la taxa d'atur: com més educats, menor taxa d'atur. L'evolució al llarg dels anys analitzats no presenta canvis gaire importants. L'atur dels menys educats i dels més educats augmenta molt lleugerament, mentre que l'educació secundària es redueix. A Espanya, els dos primers nivells d'educació presenten una taxa d'atur superior a la taxa de la població total. Tanmateix, els graduats universitaris espanyols gaudeixen d'una taxa d'atur més reduïda. Durant el

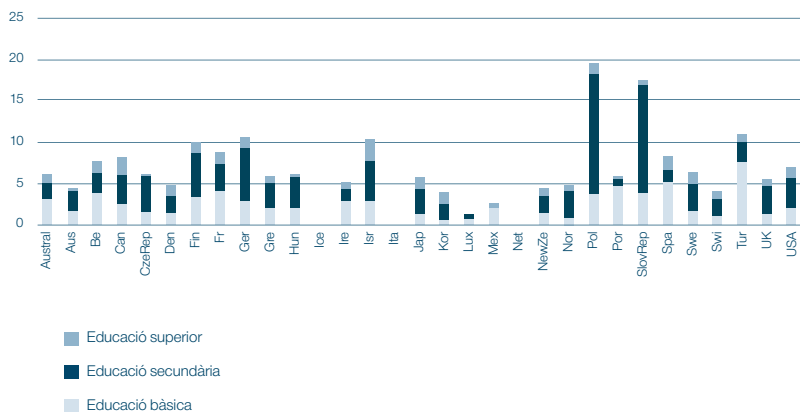
període, els tres nivells d'educació presenten un descens en el percentatge d'atur d'uns 4-5 punts percentuals.

2.2.2.2. Anàlisi per sexes

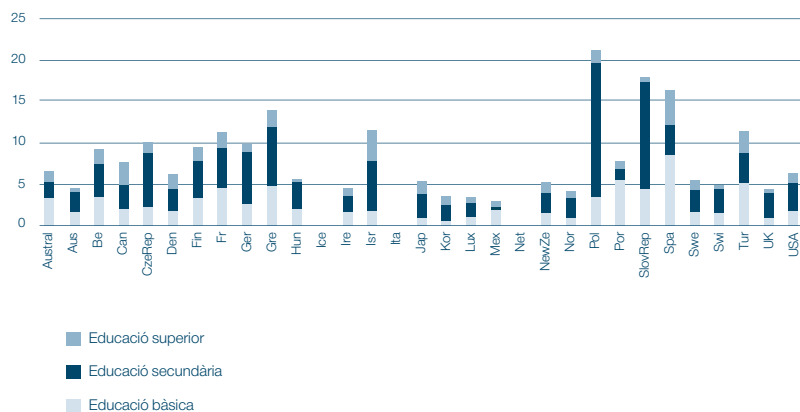
Si considerem la situació dels homes per al conjunt dels països de l'OCDE, el comportament és molt similar al del total de la població. L'ordenació entre nivells d'educació és igual i els percentatges estan molt a prop dels valors generals. Per als tres grups d'educació, la mitjana de l'atur ha augmentat en el període d'anàlisi. En el cas d'Espanya, la situació de l'atur dels homes és millor que la de la població en conjunt en tots els nivells d'educació. Aquesta relació es manté al llarg del període. A més, es redueix el percentatge d'homes aturats per als tres nivells d'educació.

Les dones tenen un comportament molt similar al del total de la població, però els percentatges d'aturades estan per sobre dels valors generals en tots els nivells d'educació. Aquesta diferència és més significativa en el cas de l'educació secundària i superior. Els tres nivells d'educació han reduït la seva taxa d'atur durant el període d'anàlisi. Aquesta baixada és més important per als dos grups amb més nivell d'educació (secundària i superior). En el cas d'Espanya, els nivells d'atur de les dones són molt més elevats, especialment al començament del període, on arriben al 21-25%. Aquests percentatges es redueixen al llarg del període. Els dos grups amb més educació són els que es beneficien d'un descens més gran de la taxa d'atur, davant d'un menor descens de l'educació bàsica. Les diferències entre homes i dones són molt elevades (vegeu el gràfic 1a i el gràfic 1b) i, encara que la situació de les dones millora, continua havent-hi una distància important entre tots dos sexes. Aquesta distància entre homes i dones és una de les més importants dels països de l'OCDE.

Gràfic 1a | OCDE. Percentatge d'atur per nivell d'educació. Homes. 2003

Gràfic 1b | OCDE. Percentatge d'atur per nivell d'educació. Dones. 2003

2.2.2.3. Anàlisi de la distribució de l'atur

Analitzem ara la distribució de l'atur per nivells d'educació i per sexes (gràfic 1a i gràfic 1b). Les dades per al conjunt de països i per als homes indiquen un domini clar de l'educació secundària, amb prop de la meitat del total d'aturats; després se situa el grup d'educació bàsica, i, finalment, els graduats universitaris. Aquesta classificació es manté al llarg del període. Tanmateix, l'evolució és diferent per a cada nivell d'educació. D'aquesta manera, l'educació bàsica té un descens del seu pes en els aturats, descens que es produeix en la majoria de països. L'atur de l'educació secundària es manté, mentre que el grup de titulats universitaris registra un augment de l'atur i guanya pes en la distribució d'aturats. La situació d'Espanya és diferent. L'educació bàsica té el pes més gran en la distribució de l'atur, seguit pels graduats universitaris i l'educació secundària. L'evolució de la distribució segueix el patró general, amb un creixement més important dels dos nivells d'educació més alts i un descens de l'educació bàsica. Per tant, el grup de titulats universitaris (educació superior) està augmentant el seu pes en l'atur general. Aquest augment es pot relacionar amb l'augment de la població amb educació universitària. El mercat de treball sembla que no pot digerir el conjunt de la població activa (pels tres nivells educatius), si bé els graduats universitaris encara són els menys afectats per aquesta situació.

La distribució d'atur per a les dones és molt semblant a la que hem comentat per als homes (gràfic 1b). L'atur de l'educació secundària és el més important, seguit de l'atur de l'educació bàsica. L'atur de les graduades universitàries és el que té menor pes. El cas de les dones espanyoles és també molt similar al dels homes. El fet diferencial més significatiu és un pes més gran de l'atur del grup de titulades universitàries. Aquest fet es podria explicar en part pel percentatge més alt de dones amb estudis universitaris que homes i en part per la tipologia d'estudis que trien (per exemple, les carreres tècniques són les de major sortida laboral, però el 75% dels graduats són homes, mentre que els d'Humanitats, amb més dificultats d'inserció, tenen un 72% de graduades).⁶ A més a més, un altre factor important potser, la diferència de rols entre homes i dones que encara existeixen a l'àmbit familiar. L'atur de les dones amb menor nivell de formació es queda molt per sota de l'indicador per als homes.

2.2.2.4. Ocupació per nivells d'educació i sexes

Passem ara a estudiar la distribució de l'ocupació per nivells d'educació i per sexes. Les dades per al conjunt de països i per als homes indiquen un domini clar de l'educació secundària, amb prop de la meitat del total d'ocupats; després se situa l'educació bàsica, i, finalment, els graduats universitaris (educació superior).

⁶ Aquestes diferències són analitzades més profundament al capítol sis.

Aquesta classificació es manté tant al principi com al final del període. Tanmateix, l'evolució és diferent segons el nivell d'educació. D'aquesta manera, el pes de l'educació bàsica presenta un descens, que es produeix en la majoria de països analitzats de manera individual. Els ocupats amb educació secundària creixen lleugerament i la pujada més important es troba en el grup de titulats universitaris, que guanyen pes en la distribució dels ocupats (resultat general per a la majoria de països). La situació d'Espanya és novament totalment diferent de la de la mitjana de l'OCDE. En primer lloc, el pes més gran en la distribució de l'ocupació (60%) correspon a l'educació bàsica; en segon lloc, apareixen els graduats universitaris (23,6%), i, finalment, l'educació secundària (16,6%). Durant el període analitzat augmenta la importància dels ocupats amb més educació (secundària i superior) i es redueix el pes dels ocupats amb educació bàsica. Per tant, els titulats universitaris augmenten el seu pes en l'ocupació general.

Per a les dones, la distribució d'ocupació per al conjunt de països és molt semblant a la que trobem per als homes. L'educació secundària és el grup més important, seguit de l'educació bàsica i, finalment, del de graduades universitàries. L'evolució també és similar: un augment important del pes de les titulades universitàries i un descens de la importància de les menys educades en l'ocupació femenina. El cas d'Espanya és també molt similar. El fet diferencial més significatiu és un pes més gran del grup de titulades universitàries. L'educació secundària també té més pes en detriment de les dones amb menys educació, que es queden molt per sota de l'indicador per als homes. Pel que fa a les diferències entre homes i dones, la proporció de les dones amb educació universitària supera àmpliament la dels homes (10 punts percentuals).

2.2.3. Activitat, ocupació i atur. Grup d'edat 25-34 anys

A partir de les característiques especials del grup d'edat de 25 a 34 anys evidenciades en l'apartat 2.1 d'aquest capítol (increment del percentatge de població amb estudis universitaris i del percentatge de dones a nivells educatius més elevats), sembla interessant fer un estudi més en profunditat. A més, aquest grup d'edat recull els anys de transició al mercat de treball, que és objecte d'estudi en aquest llibre, i atès que hi ha dades desglossades, es pot fer un estudi comparatiu amb els resultats obtinguts per a la població total. En primer lloc, els homes tenen una taxa d'activitat molt més elevada que la de tota la població, amb independència del nivell d'educació assolit. Aquesta diferència és menor a mesura que augmenta el nivell d'educació. Cal assenyalar el creixement de la importància dels graduats universitaris. En el cas de les dones, la taxa d'activitat també és superior a la del total de la població. Finalment, comparant homes i dones, la diferència mitjana entre tots dos grups disminueix de manera similar al cas de la població total. Espanya presenta un patró similar. L'evolució durant el període, però, té algun canvi interessant. Hi ha un creixement a tots els nivells d'educació, però no tan elevat com en el cas de la població total. A més, la distància entre homes i dones

amb educació superior augmenta en 7 punts percentuals. Més educació però menor nivell d'activitat.

2.2.3.1. Distribució de la població activa per nivells d'educació i sexes

Quant a la distribució de la població activa, el domini de l'educació secundària és fins i tot més gran, amb més de la meitat del total de població activa per al conjunt de països i per als homes. Aquesta situació canvia al final del període. El pes de l'educació bàsica es redueix gairebé de manera general per a tots els països, i es queda en última posició, amb la qual cosa afavoreix el grup de titulats universitaris, que incrementa el seu pes. La situació d'Espanya és totalment diferent de la de la mitjana de l'OCDE, com ocorria en la població total. En primer lloc, el nivell d'educació bàsica té el pes més gran en la distribució de l'activitat (50%), seguit de l'educació superior (30%) i, finalment, la secundària. Aquesta distribució es manté durant el període analitzat. El grup de titulats universitaris augmenta el seu pes en la distribució de població activa durant el període. En aquest cas, Espanya està molt més a prop dels països més desenvolupats de l'OCDE que en la població total.

La distribució de població activa per a les dones canvia respecte a la dels homes. En el cas de les dones, el grup de graduades universitàries és més important que el de l'educació bàsica. L'evolució és també una mica diferent. Els dos primers nivells, educació bàsica i secundària, disminueixen el seu pes i només augmenta el d'educació superior —generalitzat a tots els països. En el cas d'Espanya, també hi ha diferències importants amb la situació masculina. Les dones que tenen més presència a la població activa són les graduades universitàries, amb prop de la meitat, seguides de l'educació bàsica i, finalment, l'educació secundària. Aquesta situació es manté tant al principi com al final del període. A més, la importància del grup de titulades universitàries augmenta.

2.2.3.2. Distribució de l'atur per nivells d'educació i sexes

Pel que fa a la distribució de l'atur, l'educació secundària té una taxa d'atur més elevada, com passava amb la població total, però el percentatge no és tan elevat per als homes. El segon grup en importància és el format per l'educació bàsica, mentre que el grup de titulats universitaris representa la menor proporció. Al llarg del període, el grup corresponent a l'educació bàsica disminueix el seu pes, una baixada gairebé general per a tots els països. En canvi, el grup de titulats universitaris augmenta, encara que la mida de l'increment presenta diferències als països de l'OCDE. La situació d'Espanya presenta algunes diferències respecte de la mitjana de l'OCDE. En primer lloc, el nivell d'educació bàsica té el pes més gran en la distribució de l'atur, seguit del d'educació superior i, finalment, l'educació secundària. L'evolució de l'atur durant el període mostra un creixement de l'atur dels dos últims nivells. Per tant, el grup de titulats universitaris està augmentant el

seu pes en la distribució d'atur, i presenta percentatges més grans que per a la resta de l'OCDE i també superiors a la de la població total.⁷ En aquest cas, es torna a veure l'efecte de l'augment considerable de la població amb titulació universitària (educació superior).

En la distribució de l'atur de les dones, l'educació secundària continua essent el grup més important, però ara és el de graduades universitàries el segon en importància. Durant el període analitzat, els dos primers nivells d'educació, bàsica i secundària, disminueixen el seu pes i només augmenta el d'educació superior. En el cas de les dones espanyoles, són les menys educades les que tenen un pes més gran, seguides pel grup de titulades universitàries. La importància del grup de titulades universitàries a la taxa d'atur augmenta lleugerament. Si comparem la distribució amb la població general i amb l'OCDE, el grup de titulats i titulades universitàries representen un percentatge més gran de l'atur en tots dos casos (12-16 punts). La diferència entre homes i dones universitàries és, però, molt similar. Tant en la població total com en el grup de 25 a 34 anys les dones tenen un pes d'uns 6 punts percentuals més que els homes.

2.2.3.3. Distribució de l'ocupació per nivells d'educació i sexes

Amb relació a l'ocupació, els graduats universitaris són el segon grup en importància. Al llarg del període, augmenta la rellevància d'aquests graduats, que s'apropien dels punts perduts pels educats de menor nivell. Aquesta pujada és general per a tots els membres de l'OCDE. A Espanya, el nivell d'educació bàsica té el pes més gran en la distribució de l'ocupació, seguit dels graduats universitaris. L'evolució de l'ocupació dels joves espanyols segueix el patró general amb més creixement del pes dels graduats universitaris i un descens dels menys educats. Per tant, la distància entre Espanya i els països més desenvolupats de l'OCDE és menor quan considerem només el grup d'edat de 25-34 anys. Aquest resultat confirma la importància que en el mercat de treball encara té el fet diferencial, ja comentat en el capítol 1, que l'esforç per generalitzar l'educació va començar a Espanya només als anys setanta i vuitanta, mentre que a Europa i els Estats Units va començar al final de la Segona Guerra Mundial.

Quan distingim per sexes apreciem diferències significatives. En el cas de les dones, el grup de graduades universitàries té més importància que el grup del menor nivell d'educació. L'evolució és també una mica diferent. El seu augment durant el període és superior al dels homes. Les dones espanyoles graduades universitàries són les que tenen més presència en l'ocupació, amb prop del 50% de l'ocupació al final del període. Per tant, les dones graduades tenen més importància que els homes, i aquesta diferència és més important en el grup d'edat 25-34 anys. Si ho

⁷ Com s'ha vist a l'apartat 2.2.2.1., el nivell educatiu més alt presenta menors taxes d'atur.

comparem amb el cas dels homes, aquest pes més gran del grup de titulats universitaris estaria molt relacionat amb el percentatge més alt de dones amb estudis universitaris. Per tant, quant a la distribució de l'ocupació per nivells d'educació entre homes i dones, en aquest grup de població hi ha diferències interessants.

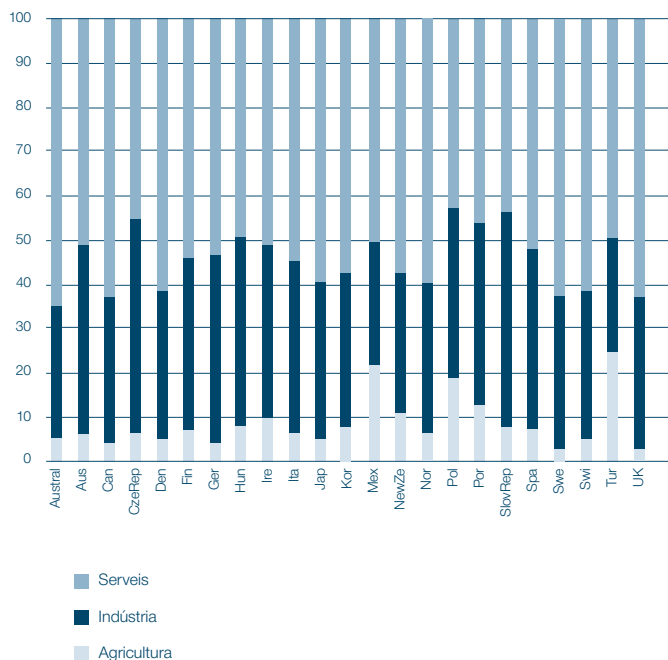
Aquesta primera aproximació als mercats de treball ens ha presentat una situació en la qual les dones tenen un menor pes en la població activa, però pateixen nivells d'atur superiors. El nivell d'educació de la població està augmentant d'una manera important, i aquest increment ha tingut efectes diversos en la taxa d'atur. Si analitzem el grup d'edat de 25 a 34 anys, la importància de l'educació superior és més rellevant. A més, les diferències observades entre Espanya i els països més desenvolupats de l'OCDE es redueixen, cosa que confirma l'expansió de l'educació i els seus efectes al mercat de treball espanyol des dels anys setanta del segle XX.

2.3. Anàlisi sectorial: ocupació per sectors i sexes

A continuació analitzem la distribució de l'ocupació per sectors d'activitat per al conjunt de països de l'OCDE. No distingim per nivells d'educació perquè no hi ha disponibilitat de dades.

Les dades de distribució sectorial de l'ocupació per als homes presenten una uniformitat important entre els diferents països (gràfic 2a). El sector amb més pes és clarament el sector serveis, que se situa al voltant de la meitat de l'ocupació. Tots els països es troben per damunt del 40%, i només el grup de països menys desenvolupats baixa del 50% (Polònia, Portugal i República Txeca, entre altres). El segon sector en importància és l'industrial. La majoria de països se situen al voltant de la mitjana, encara que el grup de països on el sector serveis té menys pes presenten més importància d'aquest sector. Finalment, el sector agrícola es queda amb una desena part del total de l'ocupació. És el sector amb menys pes en tots els països i només un petit grup, que coincideix en general amb països menys desenvolupats, té un pes més rellevant (Turquia, Portugal, Polònia, Mèxic, Nova Zelanda i Irlanda). Aquestes proporcions són prou estables al llarg dels anys analitzats. Hi ha una lleugera disminució de l'agricultura i de la indústria, generalitzada per a la majoria de països, amb un creixement, també general, una mica més gran del sector serveis. En el cas d'Espanya, el pes del sector serveis és una mica més baix i la indústria està per damunt de la mitjana de l'OCDE. A més, el sector agrícola es troba clarament per sota del nivell mitjà i, durant el període, presenta un descens de prop de 2 punts percentuals.

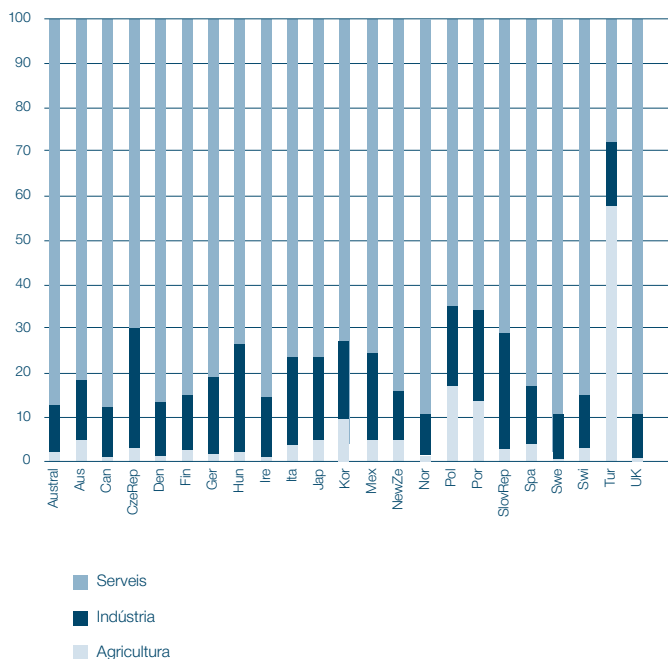
Gràfic 2a | OCDE. Percentatge d'ocupació per sector. Homes. 2003

Quant a les dones, no apareixen diferències importants, amb l'excepció de Turquia (gràfic 2b). L'ordenació dels sectors és la mateixa que per als homes: el més important és el sector serveis, després el sector industrial i finalment el sector agrícola. En el pes relatiu de cada sector, però, hi ha diferències importants. El sector serveis té el 76-77% de l'ocupació i només un grup de països baixa del 70% (Polònia, Portugal, República Txeca i Turquia, que té el percentatge més baix, entre altres). La presència de les dones en el sector industrial és molt més petita que en el cas dels homes. La majoria de països tenen una proporció similar, encara que hi ha un grup que coincideix en part amb els que tenen menys pes del sector serveis i que s'apropa a una cinquena part del total i fins i tot la supera. Finalment, el sector agrícola es queda amb un pes molt més petit del total de l'ocupació. És el sector amb menys importància en tots els països i només un petit grup té xifres rellevants (Turquia, Portugal, Polònia, Corea i Grècia). Per tant, coincideixen els països amb menor desenvolupament econòmic amb una menor participació de les dones al sector serveis i més gran als altres sectors econòmics. Durant el període d'estudi,

1999-2003, les proporcions són prou estables, amb una lleugera disminució de l'agricultura i de la indústria, acompanyada d'un creixement del sector serveis. En el cas d'Espanya, la distribució s'inclina encara més cap a un domini total del sector serveis i una menor importància dels altres dos sectors comparada amb l'OCDE. Aquestes diferències s'accentuen al llarg del període. Les diferències amb els homes són importants. Als sectors agrícola i industrial la distància es troba en 3 i 27 punts percentuals, respectivament. Clarament, les dones no participen amb la mateixa intensitat en aquests dos sectors de l'economia. El sector serveis, en canvi, és on les dones troben la majoria de la feina. La diferència amb els homes és de més de 30 punts percentuals.

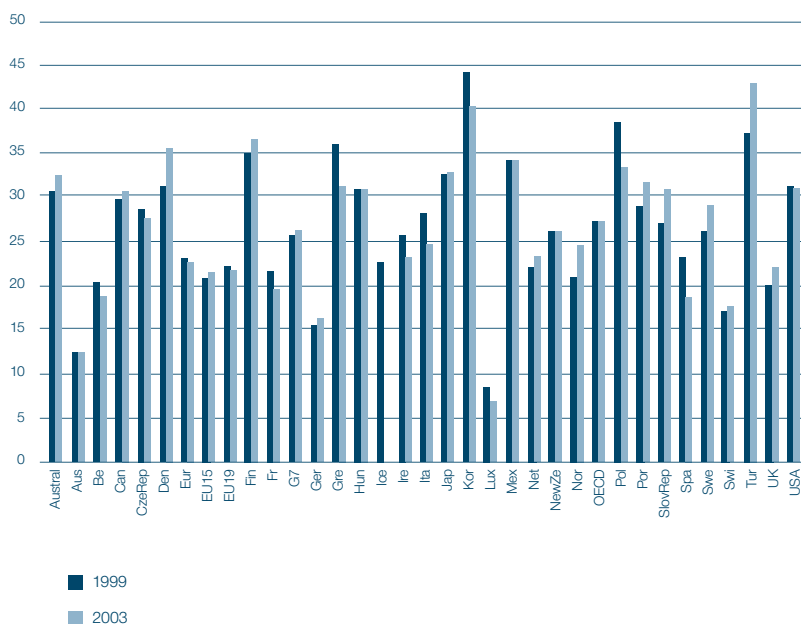
Gràfic 2b | OCDE. Percentatge d'ocupació per sector. Dones. 2003

2.4. Ocupació i tipus de contracte

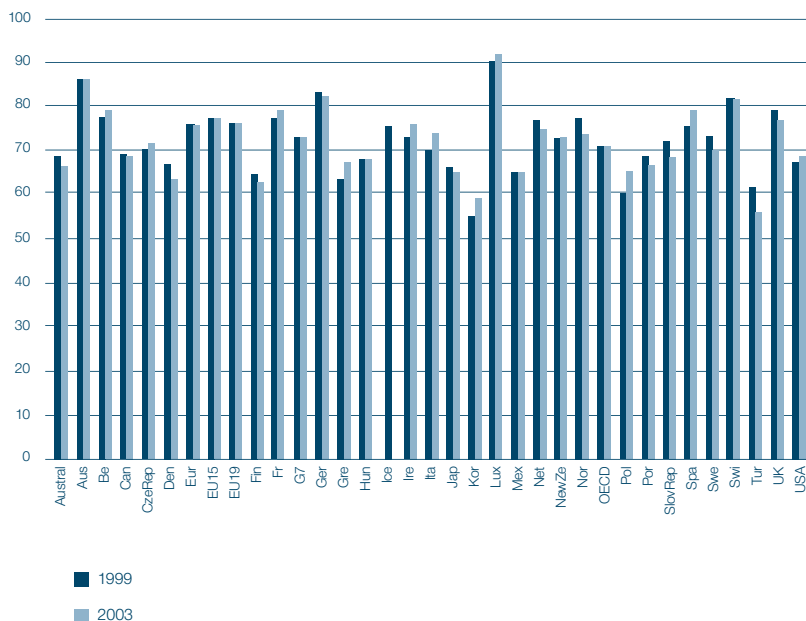
Els tipus de contractes que analitzem són el de temps complet i els contractes precaris. La proporció de contractes a temps parcial per als homes (gràfic 3a) es troba entre el 21% per al conjunt dels quinze països de la Unió Europea i el 27% per als països de l'OCDE. Aquesta proporció disminueix lleugerament per a la majoria de països durant el període analitzat. Espanya presenta valors molt semblants als països de la Unió Europea, encara que es produeix una reducció important. Aquesta baixada contrasta amb els valors gairebé constants per a la mitjana tant d'Europa com de l'OCDE.

**Gràfic 3a | OCDE. Percentatge de contractes a temps parcial.
Homes. 1999 i 2003**

En el cas de les dones, les xifres són clarament diferents (gràfic 3b). El percentatge de treball a temps parcial és justament el complementari dels homes i se situa al voltant del 72% per a l'OCDE i del 77% per a Europa, percentatges que s'incrementen al llarg dels anys de l'estudi. Per tant, les diferències entre homes i dones augmenten del 1999 al 2003. Pel que fa al cas espanyol, torna a estar més a prop de les xifres europees que de les de l'OCDE. L'augment durant el període també és més important. D'aquesta manera, en el cas espanyol la diferència entre homes i dones és fins i tot més gran que per a la resta de països analitzats, i arriba al 60% al final del període.

**Gràfic 3b | OCDE. Percentatge de contractes a temps parcial.
Dones. 1999 i 2003**

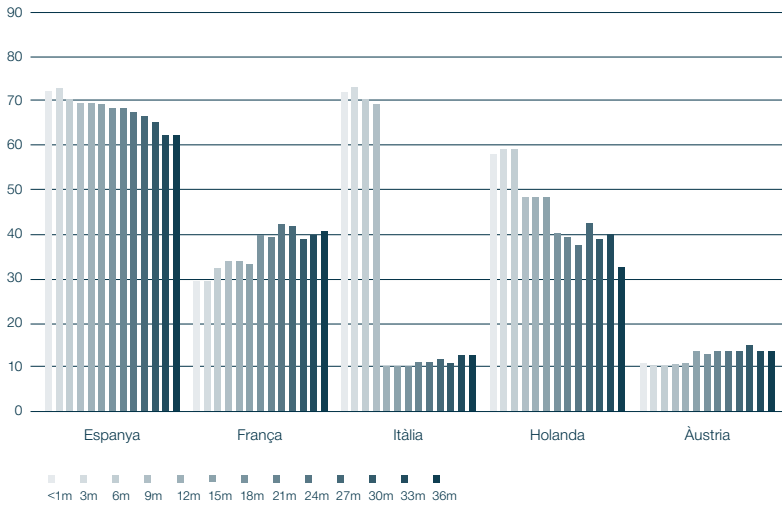
2.5. Transició al treball

En aquest apartat analitzem el tipus de contracte que reben els estudiants una vegada han deixat els estudis i el nombre de mesos a l'atur fins que troben aquesta primera feina. Aquestes dades provenen de la base de dades Eurostat i, malgrat que només hi ha dades per al treball precari d'Espanya, França, Itàlia, Holanda i Àustria i per al nombre de mesos a l'atur de Bèlgica, Espanya i Àustria, la possibilitat d'analitzar-lo per nivells d'educació ens ha semblat prou interessant per incloure'l en aquest estudi, encara que calgui prendre'l amb cura perquè la mostra de països és petita.

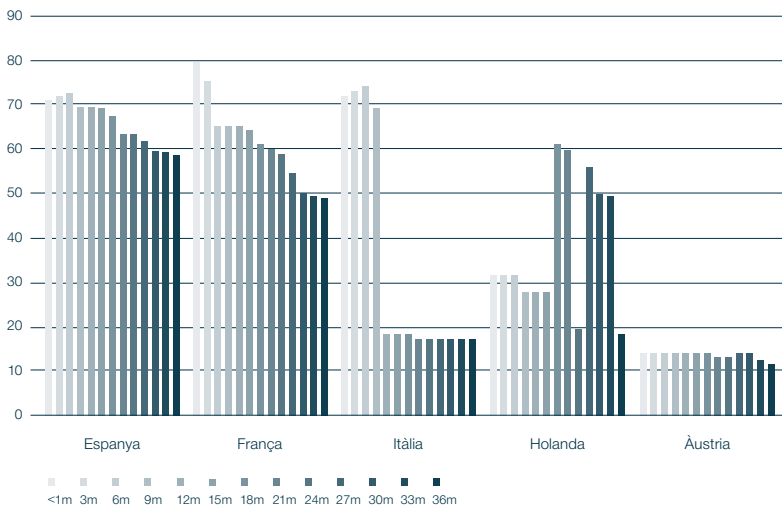
2.5.1. Contractes precaris

Els gràfics 4a, 4b i 4c recullen el nombre de mesos amb contracte precari una vegada finalitzats els estudis. Les dades arriben fins als 36 mesos després dels estudis. En tots els països s'observa una caiguda de la precarietat en l'ocupació a mesura que augmenta el nombre de mesos que estan al mercat de treball. Tanmateix, darrere d'aquesta tendència general s'amaguen diferències importants. En primer lloc, a Espanya el percentatge és molt més elevat que a la resta de països, especialment quan s'incrementa el nombre de mesos des que van deixar els estudis continuats. A més, la diferència entre els més educats i els menys educats és molt petita quan comencen la transició i només es fa més evident des dels 9-12 mesos en el cas dels graduats universitaris i a partir dels 18 mesos per a l'educació bàsica i secundària. Des d'aquests mesos, 9-12 i 18, respectivament, observem una caiguda més gran, associada a un nivell d'educació més alt. Àustria i Holanda també presenten aquest patró de diferenciació per a educació quan el nombre de mesos augmenta, encara que al principi no es pot trobar cap diferència. Fins i tot l'educació bàsica presenta taxes de precarietat menors. França, en canvi, té una situació molt diferent: aquesta diferència es redueix a mesura que augmenta el període des que deixen els estudis, perquè els menys educats tenen una tendència creixent. Àustria i Itàlia (des dels dotze mesos) tenen els nivells de precarietat més baixos. El descens italià podria estar associat amb la regulació del contracte d'aprenentatge (entre els setze i els 32 anys) per la Llei 196/1997 (Llei Treu).

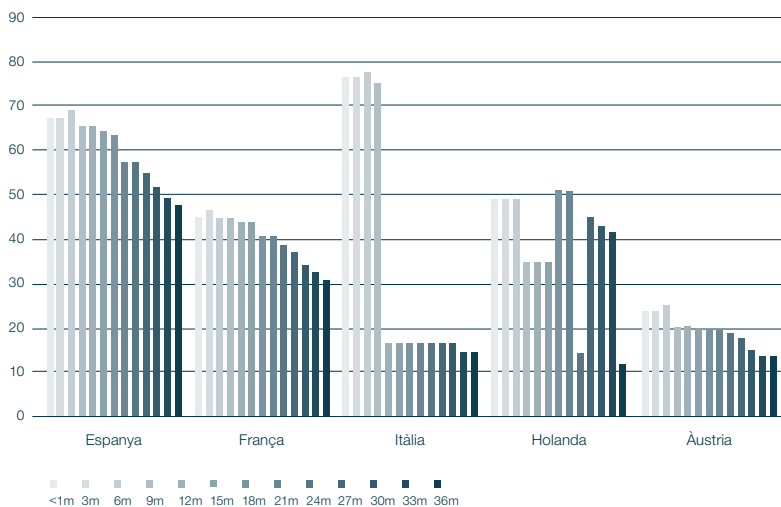
Gràfic 4a | Percentatge d'ocupats precaris per mesos. Educació bàsica. 2000

Gràfic 4b | Percentatge d'ocupats precaris per mesos. Educació secundària. 2000

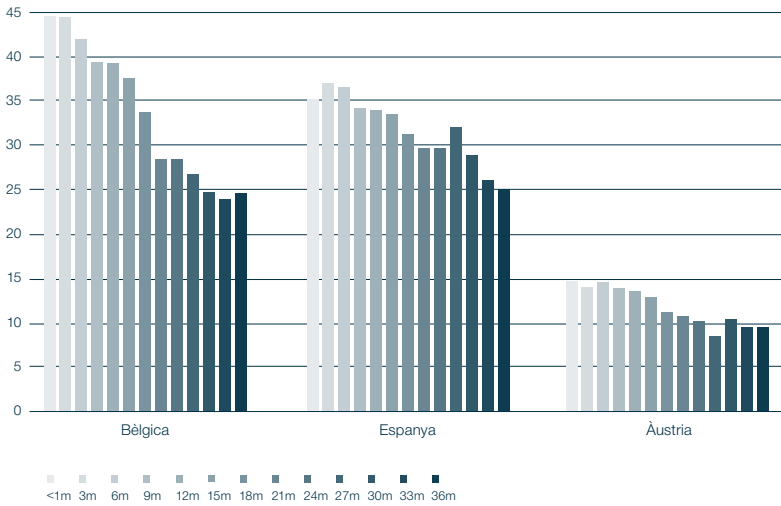
Gràfic 4c | Percentatge d'ocupats precaris per mesos. Educació superior. 2000

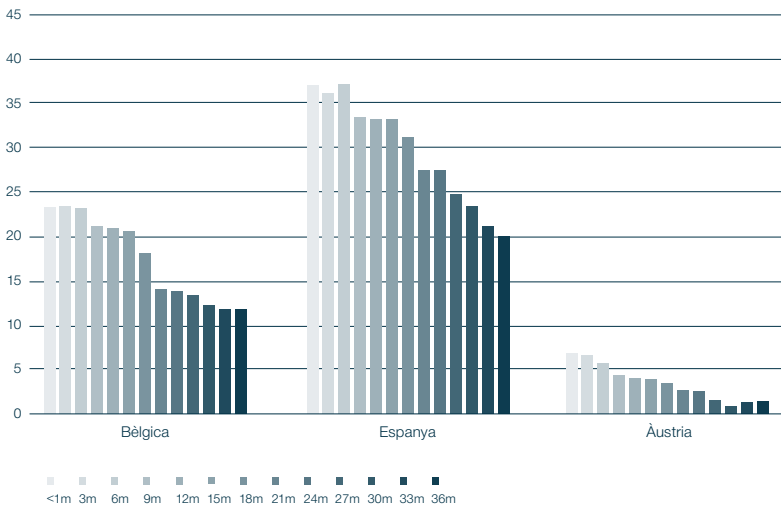
2.5.2. Mesos a l'atur

Finalment, els gràfics 4d, 4e i 4f mostren el nombre de mesos en atur des que es deixen els estudis continuats. En aquest cas, les dades provenen de Bèlgica, Espanya i Àustria. La primera conclusió seria que el percentatge d'aturats es redueix amb el nombre de mesos en atur, és a dir, hi hauria una relació inversament proporcional entre el nombre de mesos a l'atur i el percentatge d'aturats. Tant Bèlgica com Àustria presenten diferències molt significatives per a cada nivell d'educació analitzat. Els menys educats tenen més probabilitats de passar més mesos a l'atur. Aquests percentatges es redueixen per a l'educació secundària i són encara més baixos per als graduats universitaris. En canvi, per a Espanya, el nombre de mesos a l'atur és més alt que per als altres països. A més, la reducció en el nombre de mesos pel fet d'haver assolit un nivell d'educació més elevat és menor. D'aquesta manera, el 15% dels graduats universitaris passarà 36 mesos a l'atur (de mitjana) abans d'accedir a una ocupació

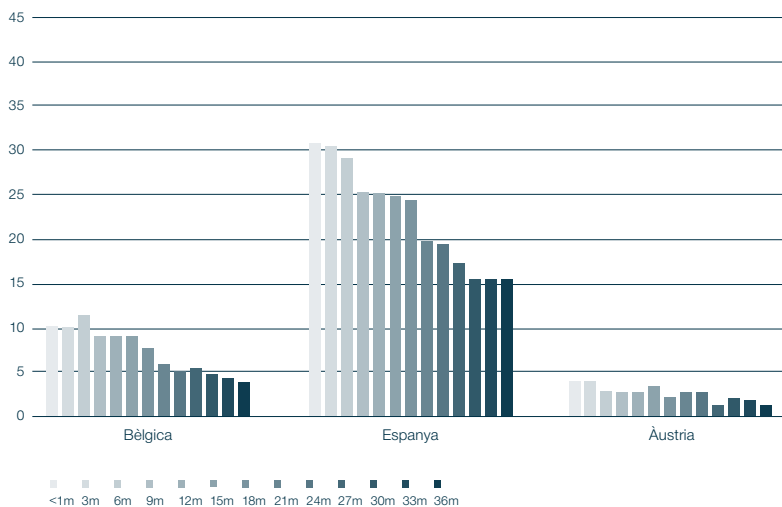
Gràfic 4d | Percentatge d'aturats per mesos a l'atur. Educació bàsica. 2000

Gràfic 4e | Percentatge d'aturats per mesos a l'atur. Educació secundària. 2000

Gràfic 4f | Percentatge d'aturats per mesos a l'atur. Educació superior. 2000

Principals conclusions de l'anàlisi internacional

1. Increment del nivell d'educació a la població activa.
2. Menor pes de les dones a la població activa, encara que presenten taxes d'atur més elevades. Més importància dels contractes parcials per a les dones.
3. Al grup d'edat 25-34 anys, l'educació superior té més importància en la distribució de la població activa, especialment per a les dones. A més, Espanya presenta valors i tendències més similars a la resta de països desenvolupats de l'OCDE, cosa que confirma la generalització de l'educació i la incorporació des dels anys setanta que s'han apuntat en el capítol 1.
4. Quant a la composició sectorial, el sector serveis guanya pes tant en el conjunt de l'OCDE com a Espanya, i és en aquest sector on predominen les dones.

3. ANÀLISI DE LES COMUNITATS AUTÒNOMES

En aquest apartat analitzem les principals diferències entre les comunitats autònomes. Les dades provenen de l'enquesta de l'EPA versió 2002 i pertanyen al període 2001-2004. Per portar a terme aquesta anàlisi, hem ordenat les comunitats autònomes d'acord amb el seu nivell de renda en el període considerat.

3.1. Activitat, ocupació i atur

En primer lloc, analitzem l'evolució de la taxa d'activitat. S'observa un increment de la taxa d'activitat mitjana espanyola de quatre punts percentuals, i la taxa d'activitat masculina és més de 21 punts percentuals superior a la femenina. Aquestes dades són similars a les que hem obtingut amb la informació de l'OCDE. Hi ha una relació positiva entre la taxa d'activitat i la renda *per capita*, encara que Catalunya presenta la taxa d'activitat més gran i té una renda *per capita* inferior a la del País Basc, Navarra i Madrid. Tanmateix, quan distingim per sexes, les conclusions són molt més interessants. En primer lloc, per als homes no hi ha gaire relació positiva entre la taxa d'activitat i la renda *per capita*. Per exemple, Castella-la Manxa, que té el quart menor nivell de renda, presenta nivells d'activitat dels homes similars a Catalunya o les Illes Balears, que estan en la part superior de la distribució de renda. En el cas de les dones, apreciem més relació positiva entre activitat i renda *per capita*, encara que hi ha excepcions com ara els casos d'Astúries i Múrcia. Per tant, és la menor presència de les dones en les comunitats menys desenvolupades la que origina els resultats globals. Catalunya presenta el percentatge d'activitat més alt tant d'homes com de dones.

L'atur de Catalunya se situa al voltant del 9% de l'ocupació. La mitjana espanyola se situa al voltant de l'11% i no té canvis significatius durant el període. Només Andalusia i el País Basc presenten un creixement del seu atur. En el cas del País Basc, aquest increment es deriva de l'augment de l'atur de les dones, mentre que en el cas andalús l'augment ha estat tant en les dones com en els homes. L'atur de les dones tant a Espanya com a Catalunya és superior a l'atur dels homes i presenta una menor tendència a la baixa que l'atur dels homes; fins i tot s'apuja en quatre comunitats autònomes.

3.1.1. Ocupació i atur per sexes i nivells d'educació

3.1.1.1. Distribució de l'ocupació

En relació amb la distribució de l'ocupació per nivells d'educació i sexes, les dades per al conjunt de les comunitats autònomes i per als homes indiquen un domini clar dels menys educats en el total dels ocupats; després se situa el grup d'universitaris,

i, finalment, el grup d'educació secundària. Aquesta distribució es manté tant al principi com al final del període i contrasta amb l'ordenació de l'OCDE: educació secundària, bàsica i superior. Tanmateix, l'evolució de cada nivell sí que coincideix amb la dels països de l'OCDE. D'aquesta manera, el nivell dels menys educats té un descens que es produeix en la majoria de comunitats autònomes, excepte Balears. L'educació secundària creix lleugerament i la màxima pujada es troba en el grup de titulats universitaris, que guanya pes en la distribució dels ocupats (resultat general excepte per a Balears i Madrid). La situació de Catalunya s'assembla bastant a la del conjunt de comunitats autònomes. Tan sols podem destacar que manté valors una mica més alts als dos nivells més educats, secundària i superior, i, per tant, menors als d'educació bàsica. Aquesta distribució es manté durant el període analitzat. Per tant, el grup de titulats universitaris a Catalunya té un pes en l'ocupació general més que la mitjana de comunitats autònomes.

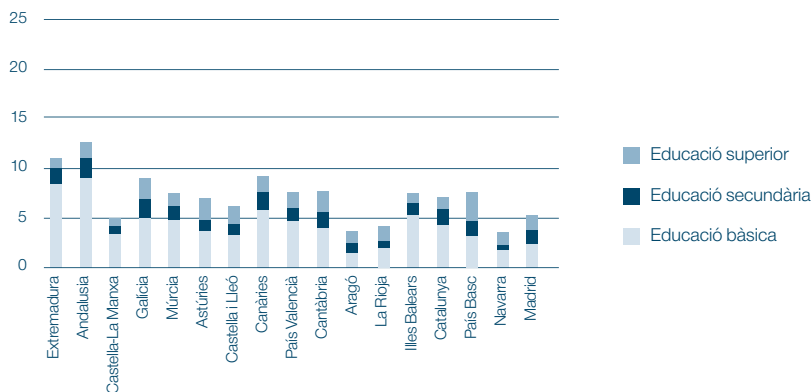
La distribució de l'ocupació per a les dones és, en termes generals, molt semblant a la que es troba per als homes. L'educació bàsica és el grup més important, seguit dels graduats universitaris. Aquest grup presenta un augment important generalitzat a totes les comunitats, excepte Navarra i Múrcia. En canvi, el grup dels menys educats pateix un descens durant el període. Catalunya no presenta grans diferències amb el comportament general, llevat que el creixement de les graduades universitàries és una mica més gran. En comparació dels homes, tant a nivell general com en el cas de Catalunya, observem un pes més gran de les titulades universitàries en l'ocupació i un menor pes del grup amb educació bàsica. Aquestes diferències augmenten lleugerament en el període analitzat. Una altra conclusió interessant és que el pes dels graduats (homes i dones) a Catalunya és significativament inferior al que tenen a les comunitats autònomes que la superen en renda. Aquesta diferència també s'accentua al llarg del període.

3.1.1.2. Distribució de l'atur

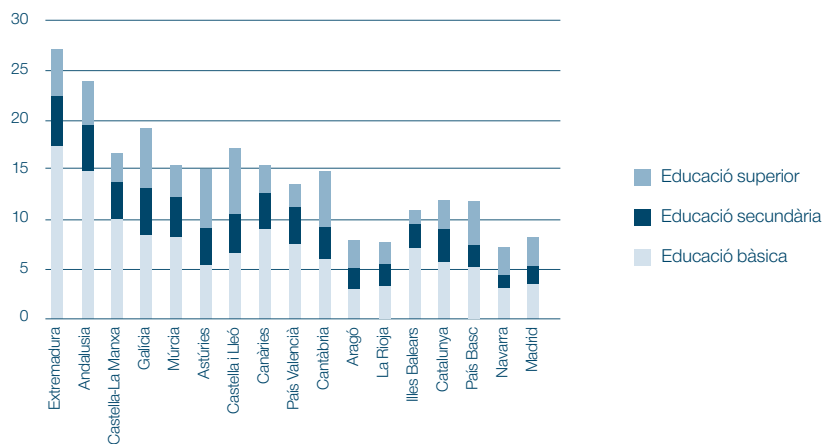
Els gràfics 5a i 5b mostren la distribució de l'atur per nivells d'educació i per sexes. Les dades per al conjunt de les comunitats autònomes i per als homes mostren que el nivell d'educació amb més presència a l'atur és el d'educació bàsica; després se situa el grup de titulats universitaris, i, finalment, el d'educació secundària, encara que la diferència entre aquests dos és molt petita. Aquesta distribució contrasta clarament amb la que trobem als països de l'OCDE, on l'educació secundària és la més important pel que fa a la proporció d'aturats, seguida de l'educació bàsica i acabant amb els graduats universitaris. La classificació esmentada es manté tant al principi com al final del període. El pes dels menys educats, però, presenta un descens a l'índex de l'atur, encara que aquest descens no es pot considerar general. Hi ha comunitats autònomes que experimenten un creixement, com, per exemple, Navarra i la Rioja, i altres que presenten una disminució, com ara Madrid, Aragó i Cantàbria. L'educació secundària i l'educació superior registren un augment, i totes dues guanyen pes en la distribució dels aturats. La situació de

Catalunya coincideix amb la situació general en la prevalença de l'educació bàsica. En els altres dos grups, però, hi ha diferències. L'educació secundària és la que segueix quant a proporció de l'atur i, finalment, els titulats universitaris, que són els que representen un menor pes en la taxa d'atur per al conjunt de la població. Aquesta distribució es manté durant el període analitzat. El grup de titulats universitaris és l'únic grup que augmenta el seu pes en l'atur català. Aquest augment el podem relacionar, com ja s'ha comentat abans, amb la pujada de titulats universitaris. El mercat de treball sembla que no pot digerir el conjunt de la població activa (pels tres nivells educatius), si bé els graduats universitaris encara són els menys afectats per aquesta situació.

Gràfic 5a | EPA. Percentatge d'atur per nivell d'educació. Homes. 2004

Gràfic 5b | EPA. Percentatge d'atur per nivell d'educació. Dones. 2004

La distribució de l'atur per a les dones és, en termes generals, molt semblant a la que es troba per als homes, i contrasta també amb la dels països de l'OCDE. L'educació bàsica és la més important, seguida de les graduades universitàries i, finalment, l'educació secundària. A Catalunya, la distribució és també molt similar a la dels homes. El fet diferencial més significatiu sorgeix en l'evolució. En el cas de les dones, es produeix un descens molt significatiu del pes de les menys educades, que es queden per sota del 50%. Els altres dos nivells augmenten el seu pes. La comparació amb els homes presenta un pes més gran dels homes en l'educació bàsica i el cas contrari en els altres dos nivells. A més, aquestes diferències augmenten durant el període, amb la qual cosa el model dels homes es distancia del de les dones. El pes dels graduats universitaris (homes i dones) de Catalunya en la taxa d'atur és menor que el que té aquest grup al País Basc, Navarra i Madrid, que són les comunitats que la superen en renda. Aquesta diferència es manté al llarg del període. Per tant, aquesta evidència podria indicar que el mercat de treball català valora més l'educació superior que els de les comunitats autònomes amb més nivell de renda.

3.1.2. Activitat, ocupació i atur. Grup d'edat 25-34 anys

Com hem mostrat en l'apartat anterior, passem a comentar les peculiaritats observades en el grup d'edat de 25 a 34 anys. L'INE no té dades desagregades per nivells d'educació per a les comunitats autònomes. Per tant, només podem evidenciar les diferències de la població jove amb el conjunt de la població.

3.1.2.1. Activitat

En primer lloc, els homes de 25 a 34 anys tenen una taxa d'activitat més elevada que la de tota la població. Les dones estan per sota dels homes, però tant homes com dones presenten taxes d'activitat superiors a les del conjunt de la població. Catalunya presenta una activitat superior a la mitjana espanyola tant per als homes com per a les dones i té valors molt similars als de les comunitats autònomes més desenvolupades econòmicament. Destaquen els baixos valors inicials de la taxa d'activitat femenina de Navarra i Madrid al principi del període.

3.1.2.2. Atur

Amb relació a l'atur, el grup de 25-34 anys presenta valors una mica més elevats que els observats per a la població total. Durant el període, l'atur masculí s'ha incrementat, tal com s'havia observat per a la població completa; en canvi, l'atur de les dones s'ha reduït. La situació per a Catalunya és millor que per a la mitjana espanyola i molt semblant a la del País Basc. Tanmateix, no hi ha diferències rellevants entre aquest grup i la població total catalana. Si de cas, que les dones joves al final del període tenen una taxa d'atur menor que per al conjunt de les dones catalanes actives.

3.1.2.3. Ocupació

Pel que fa a l'ocupació, aquest grup d'edat té valors una mica inferiors a la població total, i aquests valors es mantenen pràcticament estables durant el període. S'observa una relació positiva entre la taxa d'ocupació de la població jove i el nivell de desenvolupament econòmic, especialment en el cas de les dones. Per als homes, les diferències entre comunitats autònomes són més petites. Per tant, Catalunya presenta nivells d'ocupació superiors a la mitjana espanyola i és en el cas de les dones on les diferències són més pronunciades, distància que s'ha mantingut. Quan distingim per sexes, apareixen patrons que ja s'han evidenciat en la població total. Els homes tenen una taxa més gran d'ocupació que les dones, encara que la diferència s'ha reduït en 2 punts percentuals. Al final del període, la diferència en la taxa d'ocupació entre homes i dones joves és menor que quan diferenciem per sexes en la població total.

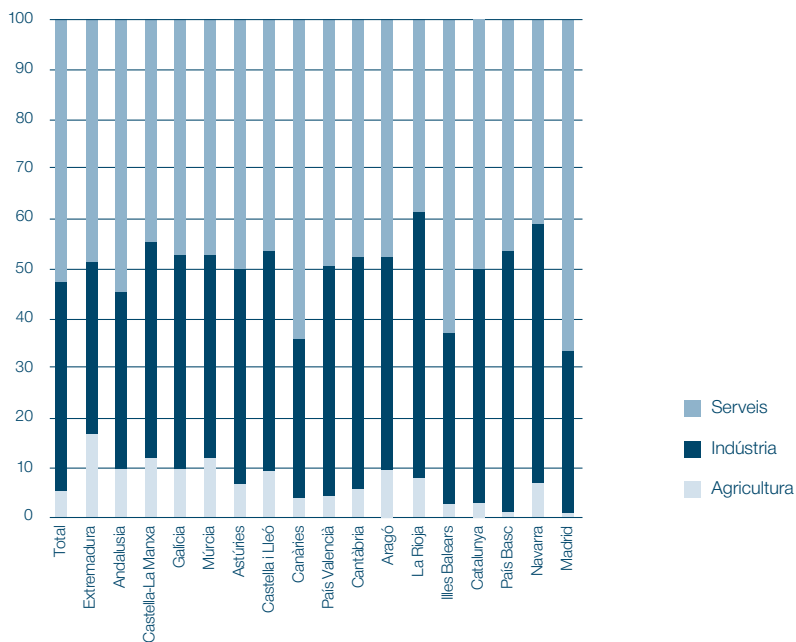
3.2. Anàlisi sectorial: ocupació per sectors d'activitat i sexes

A continuació analitzem la distribució de l'ocupació per sectors d'activitat i per al conjunt de comunitats autònomes. No distingim per nivells d'educació perquè no hi ha disponibilitat de dades.

3.2.1. Ocupació dels homes per sectors

Les dades de distribució de l'ocupació per als homes (gràfic 6a) presenten una uniformitat important entre les diferents comunitats autònomes. El sector amb més pes és clarament el sector serveis, que se situa a prop de la meitat de l'ocupació. En tots els casos, menys la Rioja, que té un nivell inferior, el percentatge és similar a la mitjana, i en tres comunitats —Balears, Cantàbria i Madrid— està una mica per sobre. El segon sector en importància és l'industrial més la construcció. Podem distingir un parell de grups. Les comunitats que es troben amb un menor percentatge, entre altres Andalusia, Extremadura, Cantàbria i Balears, i les que se situen clarament per damunt, com, per exemple, Astúries, Aragó i Navarra. Finalment, el sector agrícola es queda amb el 6-8% del total de l'ocupació. És el sector amb menys pes en totes les comunitats autònomes, encara que hi ha un grup que té més importància: Extremadura, les dues Castelles, Andalusia, Galícia i Múrcia. Pel que fa a l'evolució durant el període d'anàlisi, les proporcions són prou estables. Hi ha una lleugera disminució de l'agricultura, generalitzada per a la majoria de comunitats, amb un creixement una mica superior del sector serveis excepte a Navarra i Múrcia. El sector de la construcció i la indústria té un ascens testimonial i combina comunitats amb creixement, com ara la Rioja i Navarra, amb altres amb disminució, com ara Aragó i Astúries. En el cas de Catalunya, la distribució és una mica diferent de la de l'Estat espanyol. El pes del sector serveis és una mica més baix, la indústria està per damunt i el sector agrícola es troba clarament per sota del nivell mitjà. Quant a l'evolució durant el període, la indústria i la construcció presenten un descens, mentre que el sector serveis experimenta un augment significatiu. El sector agrícola es manté pràcticament al mateix percentatge.

Gràfic 6a | EPA. Percentatge d'ocupació per sector. Homes. 2004

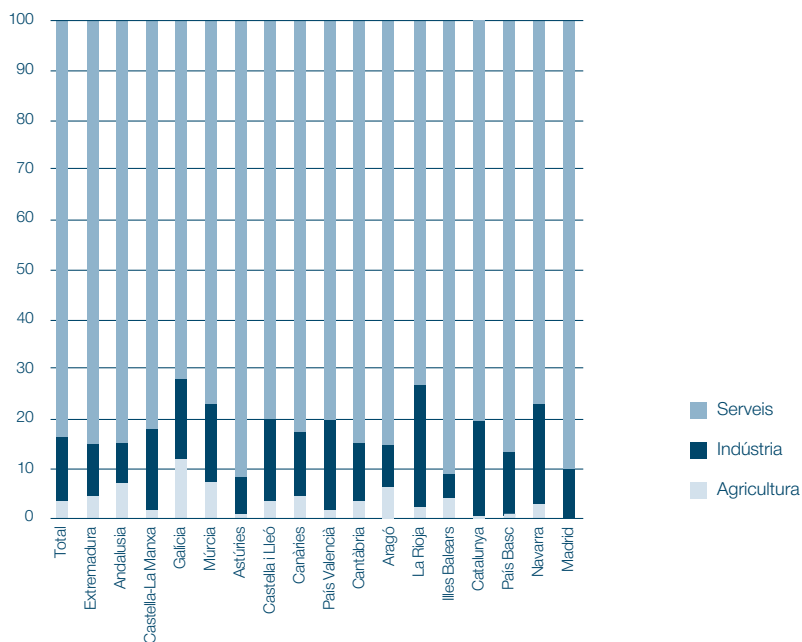

3.2.2. Ocupació de les dones per sectors

La distribució per sectors d'ocupació per a les dones (gràfic 6b) és també molt similar per al conjunt de comunitats autònomes. El sector amb més pes és també el sector serveis, però amb un percentatge molt més elevat. Tots els territoris, excepte Galícia al començament del període, tenen un valor molt similar a la mitjana i només algunes comunitats tenen un pes del sector serveis molt més gran (Astúries, Balears i Madrid). El segon sector en importància és l'industrial, amb un percentatge molt més petit que en el cas dels homes. La majoria de comunitats se situen al voltant del valor mitjà, encara que hi ha un grup que té valors més alts, com ara Navarra i la Rioja. Finalment, el sector agrícola es queda amb un percentatge molt minoritari. És el sector amb menys pes en totes les comunitats i només un petit grup té un pes una mica més important (Andalusia, Galícia i Múrcia). Aquestes proporcions són prou estables durant el període analitzat. Hi ha una lleugera disminució de l'agricultura i de la indústria. En el cas del sector industrial, aquesta reducció no és tan

generalitzada i hi ha comunitats autònomes que creixen, com ara Cantàbria i la Rioja, i altres que baixen, com és ara València i Castella-la Manxa. El sector serveis presenta un creixement important. En el cas de Catalunya, la distribució s'inclina encara més a un domini total del sector serveis i una menor importància dels altres dos sectors comparada amb la resta de comunitats. El pes del sector serveis arriba fins al 80%, la indústria es queda en el 19% i el sector agrícola només arriba a l'1%, clarament per sota del nivell mitjà. Pel que fa a l'evolució durant el període, l'agricultura, encara que està a un nivell molt baix, presenta un descens; el sector industrial baixa clarament, i el sector serveis augmenta considerablement la seva importància.

Gràfic 6b | EPA. Percentatge d'ocupació per sector. Dones. 2004

3.2.3. Comparació entre homes i dones

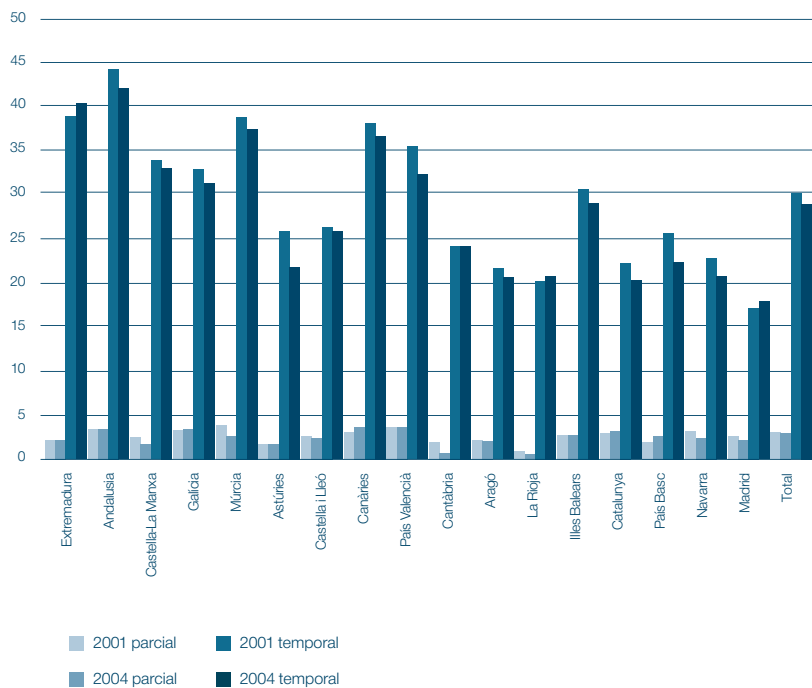
Les diferències entre homes i dones són importants. En els sectors agrícola i industrial, la distància per al conjunt de comunitats autònomes és rellevant, sobretot en el segon cas. Clarament les dones no participen amb la mateixa intensitat en aquests dos sectors de l'economia. El sector serveis és on les dones troben la majoria de la feina. En aquest sector, la diferència amb els homes és molt important des del principi del període. En canvi, en el cas de la indústria, la diferència a favor dels homes augmenta durant el període. En el cas de Catalunya, les diferències de gènere en el sector serveis i de la indústria són molt semblants a la mitjana espanyola, però en el sector agrícola és una mica més petita.

3.3. Ocupació i tipus de contracte

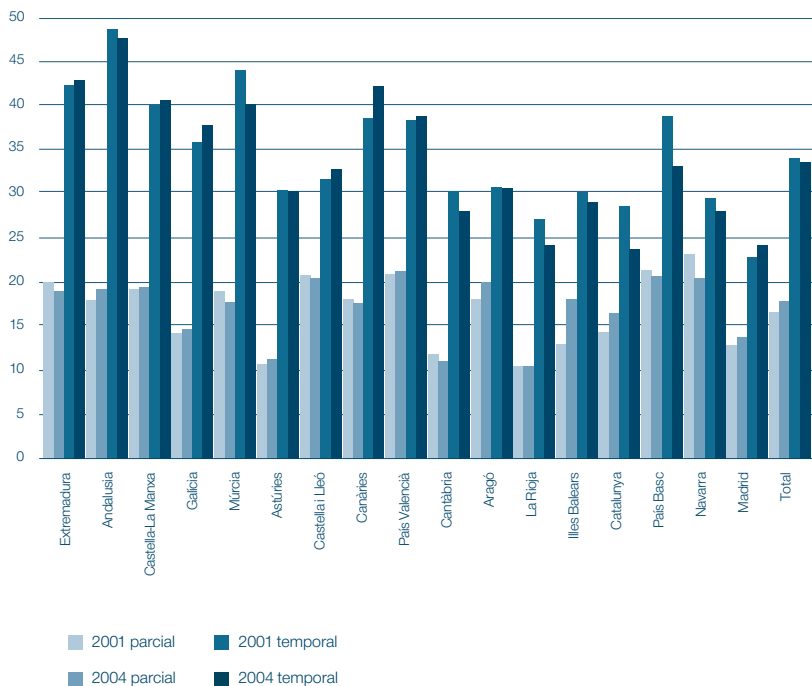
3.3.1. Contracte a temps parcial

La proporció d'homes i dones amb feines amb jornades parcials es mostra en els gràfics 7a i 7b. La proporció per al conjunt de la població es troba al voltant del 8,5%. Aquest percentatge és significativament inferior al mostrat amb dades de l'OCDE (gràfics 3a i 3b), però és important destacar que no són exactament el mateix indicador. L'OCDE utilitza el nombre de contractes parcials, mentre que l'INE fa servir la jornada dels ocupats i, per tant, inclou també els autònoms. Aquesta proporció, tanmateix, amaga diferències importants entre homes i dones. D'una banda, els homes fan servir aquest tipus de jornada en una proporció menor i és bastant estable al llarg del període. D'altra banda, les dones ocupades fan servir aquest tipus de jornada laboral molt per sobre de la mitjana. La diferència entre homes i dones s'incrementa al llarg del període analitzat. Catalunya presenta valors similars als de la mitjana espanyola per als homes, encara que les dones catalanes tenen percentatges inferiors. Si comparem Catalunya amb les comunitats autònomes que la superen en renda *per capita*, observem que aquestes comunitats autònomes tenen nivells d'homes ocupats parcialment més baixos que Catalunya. En canvi, presenten (excepte Madrid) percentatges de dones ocupades parcialment més alts que Catalunya. Per tant, la diferència entre homes i dones pel que fa als contractes a temps parcial és més reduïda en el cas de Catalunya.

Gràfic 7a | EPA. Percentatge de contractes a temps parcial. Homes. 2001 i 2004

Gràfic 7b | EPA. Percentatge de contractes a temps parcial. Dones. 2001 i 2004

3.3.2. Contracte temporal

El segon tipus de contracte que hem analitzat és el contracte temporal (en contraposició amb el contracte indefinit). En aquest cas, l'indicador preparat per l'INE és el percentatge d'assalariats amb contracte temporal. El percentatge d'aquest tipus de contracte supera el 30% del total de contractes signats, encara que s'ha reduït lleugerament durant els anys analitzats. Com passava en el cas de l'ocupació parcial, aquest resultat amaga diferències entre homes i dones, encara que en aquest cas les diferències no són tan importants com en el cas anterior (gràfics 7a i 7b). Els homes tenen uns percentatges menors que les dones en comparació amb el contracte a temps parcial. L'evolució per sexes també és diferent, perquè mentre que per als homes hi ha una reducció gairebé generalitzada, per a les dones hi ha reduccions, com en el cas de Múrcia i la Rioja, però altres com ara Madrid i Extremadura (la renda per capita més alta i més baixa, respectivament) presenten increments en el percentatge dels contractes temporals per a dones. Les

xifres per aquestes quatre comunitats autònomes semblen suggerir que les reduccions i els creixements del percentatge no estan relacionats amb el desenvolupament econòmic. Catalunya presenta nivells inferiors a la mitjana espanyola tant en el cas dels homes com de les dones. A més, també presenta nivells de temporalitat inferiors a les comunitats autònomes amb més renda *per capita* tant en homes com en dones, al principi i al final del període. Per tant, el mercat de treball català presenta taxes més elevades d'assalariats amb contractes indefinits i s'allunyaria dels problemes associats amb l'alta temporalitat de l'ocupació espanyola. A més, són les dones catalanes les que més fan servir la jornada parcial, encara que els percentatges són menors que en altres països europeus. Aquest últim resultat cal prendre'l amb cura per la diferent definició dels indicadors.

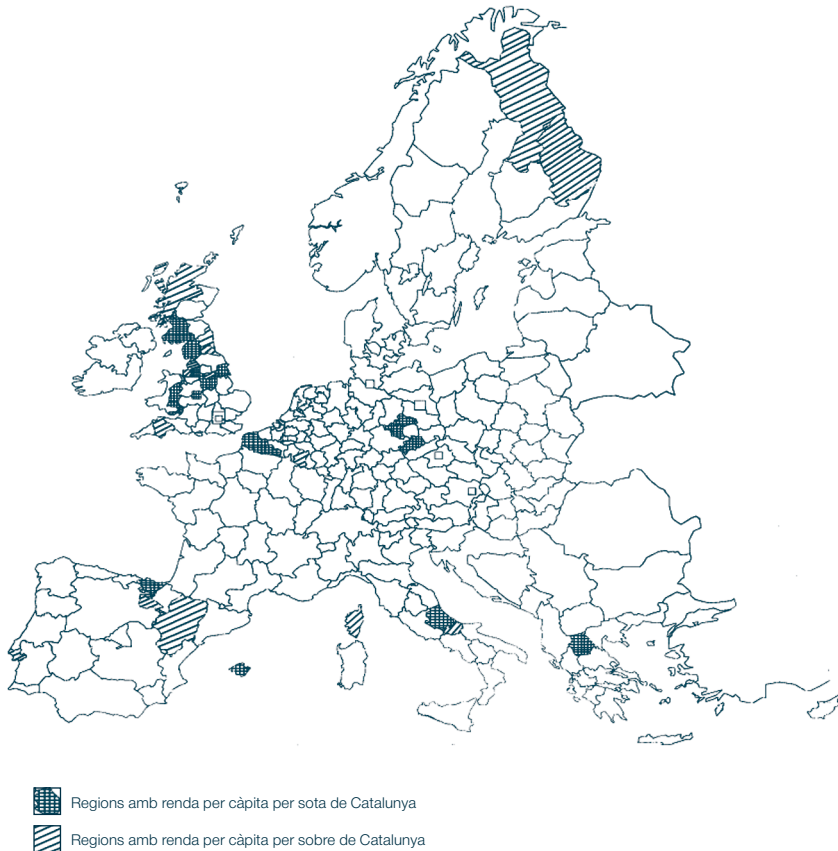
Principals conclusions de l'anàlisi de les comunitats autònomes

1. Catalunya presenta la taxa d'activitat més alta. Hi ha una relació positiva entre taxa d'activitat femenina i renda *per capita*.
2. El pes dels titulats universitaris en la població ocupada (aturada) és més gran (menor) a Catalunya que a la resta de comunitats autònomes.
3. El sector industrial a Catalunya té més importància que a la resta de comunitats autònomes i està dominat pels homes. El sector serveis és on les dones catalanes troben feina principalment. Aquesta diferència entre homes i dones es manté al llarg del període.
4. El percentatge de temporalitat és menor a Catalunya que a la resta de comunitats autònomes. A més, les dones catalanes tenen un percentatge de contractes parcials menor que la mitjana espanyola, encara que és superior al percentatge dels homes.

4. ANÀLISI DE LES REGIONS EUROPEES

En aquest apartat analitzem les similituds i les diferències d'una mostra de 30 regions europees amb renda *per capita* similar a la renda *per capita* catalana. En particular, hem escollit quinze regions amb renda superior i quinze amb renda inferior. Per obtenir aquesta mostra de regions europees hem utilitzat la mitjana de la renda *per capita* en el període 1999-2004. Les dades procedeixen d'Eurostat. El primer resultat que sorprèn és la varietat d'origen de les regions. Hi ha regions de nou països, tots membres de la Unió Europea amb anterioritat a l'ampliació del 2004. Hi ha regions d'Itàlia, Finlàndia, França, Alemanya, Portugal, Grècia, Bèlgica i el Regne Unit, a més d'Aragó, la Rioja, les Illes Balears i el País Basc. El país amb més representació és el Regne Unit. La figura 1 recull les regions utilitzades.

Figura 1 | Regions europees

4.1. Activitat, ocupació i atur

4.1.1. Evolució de la població activa

La mitjana de la taxa d'activitat de les regions analitzades s'ha mantingut estable al llarg del període analitzat, 68%. Aquests resultats estan en línia amb l'evidència obtinguda amb les dades de l'OCDE i de l'Enquesta de població activa espanyola. La taxa d'activitat de Catalunya comença essent pràcticament la mitjana del conjunt

de regions analitzades i acaba 7 punts percentuals per sobre al final del període. Aquest increment és el tercer més important produït després de l'augment de les regions Nord-Pas-de-Calais i Illes Balears. Encara que hi ha una certa relació entre nivell de renda i taxa d'activitat, no podem parlar d'un patró clarament associat al nivell de renda. Tampoc no apareix un patró nacional. Les tres regions amb més taxa d'activitat són les regions Highlands and Islands, Devon i Cúmbria de la Gran Bretanya, però altres regions britàniques presenten nivells inferiors fins i tot a la mitjana regional. Les regions que presenten menors nivells d'activitat són les regions italianes: Abruzzo i Molise.

4.1.2. Població activa per sexes

Com hem comentat per a l'anàlisi internacional i de les comunitats autònomes, quan diferenciem per sexes les conclusions són molt més riques i complexes. Hi ha una diferència important entre la taxa d'activitat dels homes i la de les dones, cosa que confirma l'evidència mostrada en els apartats 2 i 3. La taxa d'activitat dels homes catalans sempre està per sobre de la mitjana de les regions europees. Per tant, Catalunya presenta en el període d'estudi la taxa d'activitat més elevada dins del marc de l'Estat espanyol i de les 30 regions europees que s'hi assemblen més pel que fa a la renda. No hi ha un patró definit ni des del punt de vista geogràfic ni quant als estats als quals pertanyen les regions. Amb relació a la taxa d'activitat de les dones catalanes, comença per sota i acaba per sobre de la mitjana, cosa que indica un increment important durant el període analitzat només superat per tres regions: Aragó, la Rioja i les Illes Balears. Tot i això, al final del període la taxa d'activitat femenina catalana és la més alta de les regions espanyoles. Pel que fa a les dones, sí que apareix un patró de comportament geogràfic. Les regions del nord d'Europa tenen taxes d'activitat femenina més elevades que les regions del sud, on les dones s'han incorporat al mercat de treball més recentment.

4.1.3. Evolució de l'atur

Amb relació al nivell d'atur, Catalunya se situa en la mitjana de les regions europees al principi del període i 1 punt per sobre de la mitjana al final. En particular, Catalunya mostra nivells més elevats que deu de les quinze regions europees amb renda inferior al final del període. Aquesta evolució més desfavorable que la resta de regions està associada al pitjor comportament de l'atur de les dones, que presenten valors superiors a la mitjana de les regions considerades tot i el descens experimentat en el període (3 punts) i el petit retrocés de l'ocupació masculina. Les regions de la Gran Bretanya presenten els nivells d'atur més baixos, tant en el cas dels homes com de les dones. En el cas de les dones, la distància amb la resta de regions i, per tant, amb Catalunya és més gran. Les regions italianes i alemanyes tenen, en canvi, els nivells d'atur més elevats i fins i tot presenten un lleuger ascens (juntament amb la regió grega de Dítiki Makedonia del nivell d'aturats, tant d'homes com de dones).

Com a primera aproximació a la comparativa europea podem dir que, mentre que el mercat de treball dels homes catalans és similar al de les regions del seu entorn i nivell econòmic, les diferències més importants vénen del costat de les dones, que presenten taxes d'activitat menors i taxes d'atur significativament superiors. En els subapartats següents tractarem d'aprofundir en les causes d'aquestes diferències.

4.1.4. Ocupació i atur per sexes i nivells d'educació

4.1.4.1. Ocupació per sexes i nivells d'educació

Pel que fa a la distribució de l'ocupació per nivells d'educació i sexes, les dades per al conjunt de les regions europees i per als homes indiquen un domini clar de l'educació secundària, que arriba a la meitat de l'ocupació al final del període; després se situa el grup amb educació bàsica, i, finalment, els graduats universitaris. Aquesta distribució és molt similar a l'observada als països de l'OCDE i diferent de l'evidenciada a l'Estat espanyol. Tant l'educació secundària com la superior incrementen la seva importància al llarg del període, i guanyen pes en la distribució dels ocupats. La situació de Catalunya (i de la resta de comunitats autònomes incloses) és molt diferent. L'educació bàsica és el grup més important de la distribució de l'ocupació; després hi ha els graduats universitaris, i el nivell d'educació bàsica és el segon. Durant el període es produeix una caiguda important del percentatge de l'educació bàsica. Aquest descens es produeix a la vegada que s'incrementa el pes dels graduats universitaris, per acabar amb un pes superior al de la mitjana regional.

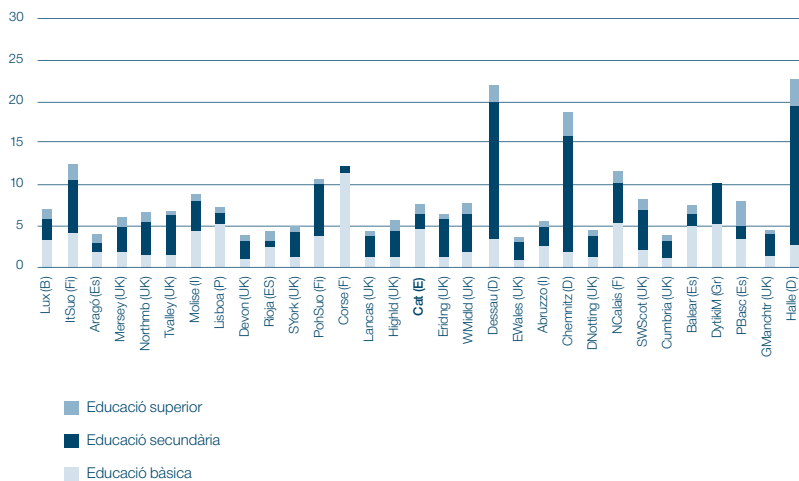
La distribució d'ocupació per a les dones és, en termes generals, molt semblant a la que es troba per als homes. L'educació secundària és el grup més important per al conjunt de les regions analitzades. Les graduades universitàries presenten un augment important que fa que acabin el període com a segon grup en importància. En canvi, el grup amb educació bàsica pateix un descens durant el període. Catalunya novament presenta grans diferències amb el comportament general pel que fa al nivell d'educació que predomina en la distribució. El pes més gran és per a les dones menys educades, però observem que les titulades universitàries catalanes gairebé arriben al mateix pes que les menys educades.

4.1.4.2. Atur per sexes i nivells d'educació

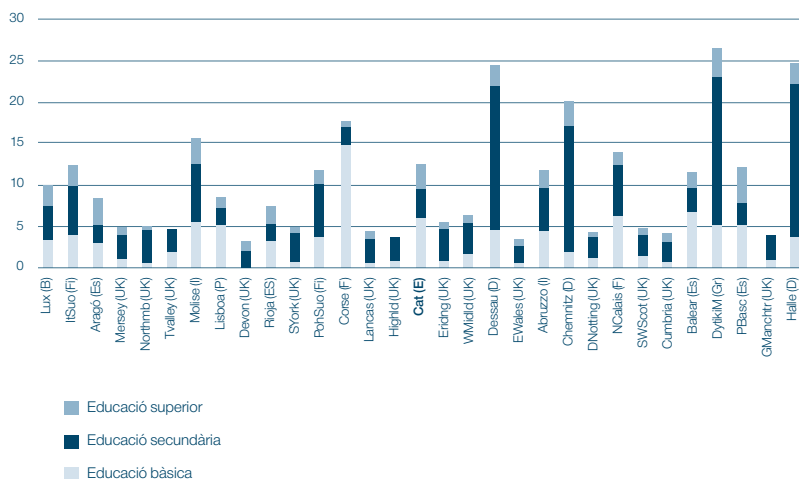
Els gràfics 8a i 8b mostren la distribució de l'atur per nivells d'educació i per sexes. Les dades per als homes presenten que el nivell d'educació amb més presència a l'atur és l'educació secundària; després se situa el grup amb educació bàsica, i, finalment, els graduats universitaris. La diferència entre els dos primers nivells d'educació, bàsica i secundària, és petita. Aquesta distribució és molt semblant a la trobada per als països de l'OCDE. Destaca la situació de les regions alemanyes, on

el pes específic de l'educació secundària és molt més elevat que la mitjana. Una possible explicació és la forta implantació que la formació orientada al treball ha tingut en la societat alemanya. La classificació esmentada es manté tant al principi com al final del període. El canvi més significatiu és l'augment dels aturats amb educació secundària.

Gràfic 8a | Eurostat. Percentatge d'atur per nivell d'educació. Homes. 2004

Gràfic 86 | Eurostat. Percentatge d'atur per nivell d'educació. Dones. 2004

La situació de Catalunya —com ja hem vist en el tercer apartat— difereix de la situació de la resta de regions. L'educació bàsica té el percentatge més elevat. L'educació secundària és el que segueix pel que fa a proporció de l'atur i, finalment, els titulats universitaris, que són els que representen un menor pes en la taxa d'atur per al conjunt de la població.

La distribució de l'atur per a les dones és, en termes generals, molt semblant a la que trobem per als homes, i contrasta també amb els resultats de l'EPA. L'educació secundària és el grup més important, seguit del grup amb educació bàsica i, finalment, les graduades universitàries. L'evolució, però, és una mica diferent: destaca el descens del pes de les persones amb menys educació i l'augment de les titulades universitàries. A Catalunya, la distribució és també molt similar a la dels homes i diferent de la resta de regions. Destaca en aquest cas el descens del pes de les menys educades (educació bàsica), coincidint amb les dades de l'EPA, i l'augment de l'atur de les titulades universitàries.

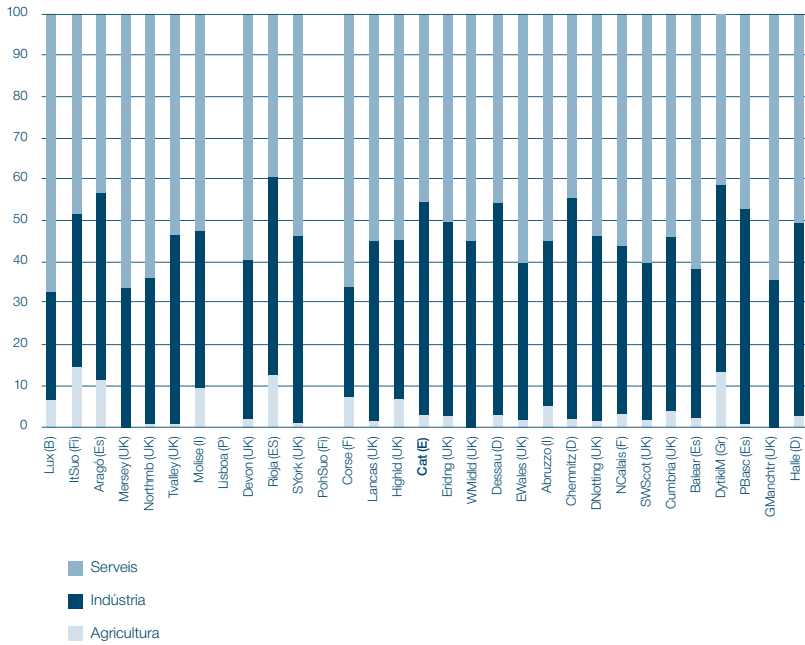
L'anàlisi de l'activitat, l'ocupació i l'atur per nivell d'educació assolit mostra que la situació del mercat de treball català és molt diferent de la resta de les regions europees de desenvolupament econòmic similar. En primer lloc, cal destacar la importància de la població amb educació bàsica, tant en l'ocupació com en l'atur. Aquest fet podria estar relacionat amb el retard en l'expansió de l'educació a

Espanya ja comentada en el capítol 1. Una anàlisi desagregada per grups d'edat podria mostrar menys diferències per als més joves. La informació de l'EPA apunta en aquesta direcció. En segon lloc, destaca el pes dels graduats universitaris, que tenen més importància en la població ocupada, especialment en el cas de les dones. De fet, Catalunya només és superada per les regions espanyoles.

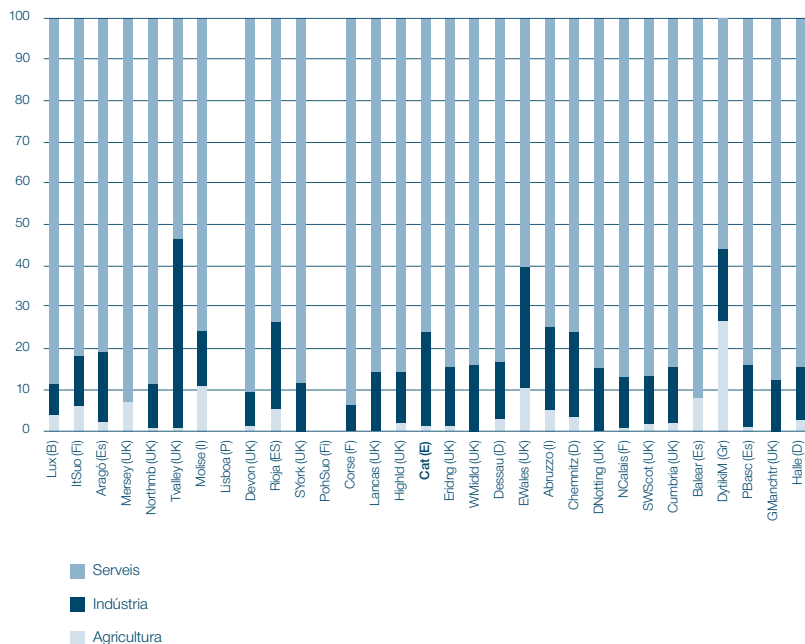
4.2. Anàlisi sectorial: ocupació per sectors d'activitat i sexes

Les dades analitzades en aquest apartat procedeixen del període 1998-2001, ja que no hi ha disponibilitat de dades més actuals. Els gràfics 9a i 9b presenten els resultats per a l'any 2001. Les dades de distribució de l'ocupació per als homes presenten una uniformitat important entre les diferents regions europees. El sector amb més pes és clarament el sector serveis, amb prop de la meitat de l'ocupació. El segon sector en importància és l'industrial. Finalment, el sector agrícola es queda molt per sota de la resta de sectors i és el sector amb menys pes en totes les regions, encara que n'hi ha algunes que presenten una importància més gran: Itàlia (Suomi (Finlàndia), Aragó (Espanya), la Rioja (Espanya) i Dytiki Macedònia (Grècia). Pel que fa a l'evolució durant el període d'anàlisi, les proporcions són prou estables. Hi ha una lleugera disminució de l'agricultura, generalitzada per a la majoria de regions, amb un creixement una mica més gran del sector serveis. El sector industrial també té un increment i combina regions amb creixement, com ara Devon (Regne Unit) i Illes Balears (Espanya), amb altres amb una disminució, com ara Highlands (Regne Unit) i Còrsega (França). En el cas de Catalunya, la distribució és una mica diferent de la del conjunt de regions. El pes del sector serveis és un xic més baix, la indústria està per damunt i el sector agrícola es troba clarament per sota del nivell mitjà. Quant a l'evolució durant el període, la indústria presenta un lleuger ascens, el sector agrícola baixa i el sector serveis es queda pràcticament estable.

Gràfic 9a | Eurostat. Percentatge d'ocupació per sector. Homes. 2001

Gràfic 9b | Eurostat. Percentatge d'ocupació per sector. Homes. 2001

La distribució per sectors d'ocupació per a les dones és també molt similar per al conjunt de regions. El sector amb més pes és també el sector serveis, però amb un percentatge molt més elevat. La majoria de regions es troben al voltant del valor mitjà, excepte Dyitiki Macedònia (Grècia), Molise (Itàlia) i la Rioja (Espanya), que es queden per sota, i algunes tenen un pes molt més important, com ara Mersey (Regne Unit) i Còrsega (França), entre altres. El segon sector en importància és l'industrial, amb un percentatge molt més petit que en el cas dels homes. La majoria de regions se situen a prop de la mitjana. Finalment, el sector agrícola es queda amb el menor percentatge de l'ocupació. És el sector amb menys pes en totes les regions i només un parell de regions superen àmpliament la mitjana: Molise (Itàlia) i Dyitiki Macedònia (Grècia). Les proporcions són prou estables durant el període analitzat. Hi ha una lleugera disminució de l'agricultura i de la indústria. El sector serveis, en canvi, presenta un creixement. En el cas de Catalunya, la distribució no té un domini tan clar del sector serveis, però sí una menor importància de l'agricultura i més pes del sector industrial que la resta de regions. Quant a l'evolució

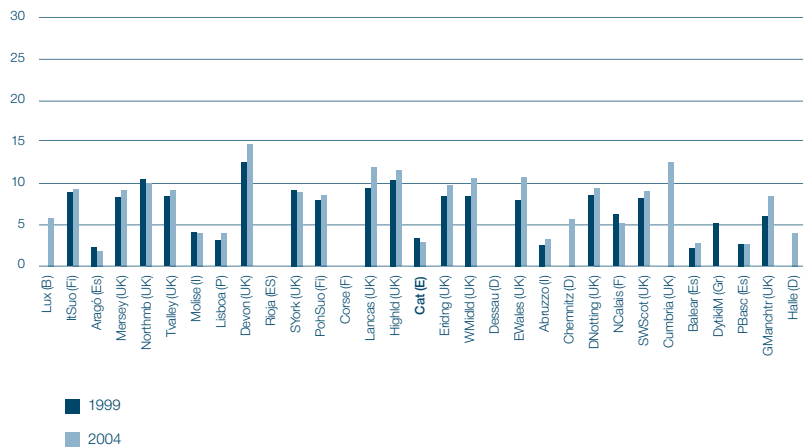
durant el període, l'agricultura, encara que està a un nivell molt baix, presenta un descens, el sector industrial puja i el sector serveis també augmenta. Les proporcions es mantenen prou estables.

Les diferències entre homes i dones són importants. Als sectors agrícola i industrial la distància per al conjunt de regions es troba en 1,5 i 28 punts percentuals, respectivament. Clarament, les dones no participen amb la mateixa intensitat en aquests dos sectors de l'economia. El sector serveis és on les dones troben la majoria de la feina. En aquest sector, la diferència amb els homes és fins i tot més gran tant al principi com al final del període, encara que baixa molt lleugerament. Els altres dos sectors també tenen uns percentatges molt estables. En el cas de Catalunya, les diferències entre homes i dones al sector serveis i al sector de la indústria són molt semblants a la mitjana per al conjunt de regions, però al sector agrícola són una mica més grans.

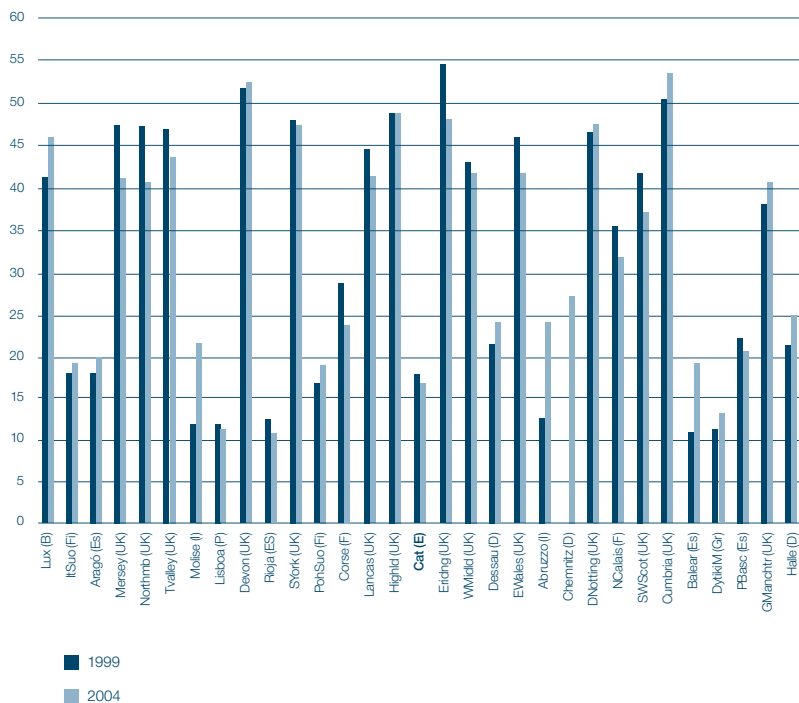
4.3. Ocupació i tipus de contracte

En aquest cas només estudiem el percentatge de contractes a temps parcial, ja que no disposem de dades sobre la importància relativa dels contractes temporals respecte dels indefinits. La proporció d'homes i dones ocupats a temps parcial es mostra en els gràfics 10a i 10b. Hi ha diferències importants entre homes i dones, que ja hem evidenciat a les dades de l'EPA. Els homes fan servir aquest tipus de jornada en una proporció del 7%, i és bastant estable al llarg del període. D'altra banda, més del 32% de les dones ocupades fa servir aquest tipus de jornada laboral. La diferència entre homes i dones es manté estable al llarg del període analitzat, ja que tant els homes com les dones han incrementat el percentatge de contractes parcials. Tanmateix, Catalunya presenta valors molt per sota de la mitjana de les regions analitzades, per als homes i les dones, i ambdós pateixen un lleuger descens en l'ús d'aquest tipus de contracte.

Gràfic 10a | Eurostat. Percentatge de contractes a temps parcial. Homes. 1994 i 2004

Gràfic 10b | Eurostat. Percentatge de contractes a temps parcial. Dones. 1994 i 2004

A més, en aquest cas es troba un patró de comportament clarament geogràfic i nacional. Les regions de la Gran Bretanya són les regions amb percentatge més alt de contractes parcials, mentre que les regions del sud (les regions italianes, gregues, portugueses i espanyoles) són les que presenten percentatges més baixos. Aquest resultat es deriva del foment que d'aquest tipus de contracte s'ha fet en alguns països com ara la Gran Bretanya.

L'anàlisi realitzada amb les regions europees demostra que no hi ha patrons nacionals en les dimensions analitzades, llevat del contracte parcial. Ben al contrari: hi ha moltes similituds en l'evolució de l'atur i l'ocupació quan distingim pel nivell d'educació de la població. Les diferències trobades per a Catalunya (i la resta de regions espanyoles) poden estar relacionades amb una expansió més recent de l'educació.

Principals conclusions de l'anàlisi de les regions europees

1. Més importància a Catalunya de la població amb educació bàsica en els ocupats i la taxa d'atur. Aquesta diferència està relacionada amb el retard en l'expansió de l'educació a Espanya ja comentada en el capítol 1.
2. Increment en el pes dels titulats universitaris en la població ocupada, sobretot en el cas de les dones.
3. Catalunya presenta un sector industrial més fort que la resta de regions europees, tant en el cas dels homes com de les dones, encara que hi ha una diferència important entre homes i dones.
4. El sector industrial a Catalunya està clarament dominat pels homes. El sector serveis és on les dones catalanes troben feina principalment. Aquesta diferència entre homes i dones es manté al llarg del període.
5. Amb relació als contractes parcials, Catalunya presenta valors per sota de la mitjana de les regions analitzades, per als homes i les dones, i ambdós pateixen un lleuger descens en l'ús d'aquest tipus de contracte. Només en aquest cas, hem trobat un comportament «estatal».

5. PRINCIPALS CONCLUSIONS

En aquest capítol hem fet una anàlisi descriptiva del mercat de treball català en relació amb el mercat espanyol, amb la resta de països de l'OCDE i amb les comunitats autònomes i les regions europees més semblants a Catalunya, amb l'objectiu de proporcionar una panoràmica actual. En la mesura de les disponibilitats de dades, hem prestat una atenció especial al grup d'edat de 25-34 anys, que es correspon amb la transició al treball objecte d'aquest llibre. Les principals conclusions que hem trobat les podem resumir en aquests punts:

1. Augment del percentatge de persones amb educació superior en la població activa. Observem aquesta tendència a totes les mostres utilitzades: comunitats autònomes, regions europees i països de l'OCDE. El percentatge de dones amb educació superior és més gran que el dels homes.
2. Augment del percentatge de persones amb educació secundària i educació superior en el nombre d'ocupats. El percentatge de població amb educació bàsica a Catalunya (i a Espanya) és molt més alt que en les regions europees (tant en les de renda superior com les de renda inferior) i els països de l'OCDE. A més, l'educació superior arriba a ser el segon grup en importància en el cas de les dones de les regions europees, i en el cas català les dones arriben gairebé al

percentatge de l'educació bàsica en importància. Aquest increment supera el generalitzat per a les comunitats autònomes espanyoles.

3. Pel que fa al nivell d'atur, Catalunya mostra nivells més elevats que vuit (deu) de les quinze regions europees amb renda inferior al principi (final) del període d'estudi. Aquesta diferència és més accentuada quan considerem només les dones, que presenten nivells d'atur molt elevats. Al llarg dels cinc anys la posició relativa de Catalunya no millora. Conjuntament s'observa un augment dels universitaris dins dels ocupats que podria suggerir que els titulats estan fent feines que necessitarien menor nivell de qualificació, malgrat que també hem de tenir en compte l'evolució del teixit productiu de Catalunya i els desenvolupaments tècnics, que d'alguna manera poden incrementar el grau de coneixements que requereix el mercat de treball. Aquest fenomen va acompanyat d'un lleuger creixement de l'atur dels llicenciats. La possible explicació és l'augment dels llicenciats universitaris, que fa que els mercats no puguin assumir aquest increment d'oferta.
4. Quan considerem el grup d'edat de 25-34 anys, la situació espanyola s'apropa a la resta de països de l'OCDE pel que fa a la importància de llicenciats en la població activa, encara que els nivells d'atur d'aquest grup es mantenen per sobre dels de la població total.
5. Amb relació a la composició sectorial dels ocupats, observem que el sector industrial està compost principalment per homes, mentre que el sector serveis està feminitzat. De tota manera, tant a nivell europeu com espanyol evidenciem una pèrdua específica del sector industrial en el període analitzat i un creixement anàleg dels serveis, encara que a Catalunya manté una presència més important.
6. El contracte de treball parcial és molt més utilitzat en les regions europees que en les espanyoles. I les dones en són les usuàries principals. Observem una tendència creixent en l'ús d'aquest tipus de contracte, encara que a Catalunya presenta una petita disminució. Malgrat això, Espanya és un dels països europeus amb un percentatge més alt de contractes precaris (contractes amb prestacions socials reduïdes i condicions laborals i salaris baixos) (dades de l'any 2000). A més, la seva utilització no sembla reduir-se a mesura que augmenta el temps d'activitat. Tampoc no es pot concloure que la utilització d'aquest tipus de contracte estigui associada a nivells d'educació inferiors. Al contrari, els resultats demostren que és molt utilitzat també en els nivells més elevats i que és vehicle per a la transició al mercat laboral.
7. A Espanya, el període per trobar la primera ocupació és més elevat que a Bèlgica o Àustria, amb independència del nivell de formació adquirida.

ANNEX: ABREVIACIONS UTILITZADES

OCDE

Austral	Austràlia
Aus	Àustria
Be	Bèlgica
Can	Canadà
CzeRep	República Txeca
Den	Dinamarca
Fin	Finlàndia
Fr	França
Ger	Alemanya
Gre	Grècia
Hun	Hongria
Ice	Islàndia
Ire	Irlanda
Isr	Israel
Ita	Itàlia
Jap	Japó
Kor	Corea
Lux	Luxemburg
Mex	Mèxic
Net	Països Baixos
NewZe	Nova Zelanda
Nor	Noruega
Pol	Polònia
Por	Portugal
SlovRep	Eslovàquia
Spa	Espanya
Swe	Suècia
Swi	Suïssa
Tur	Turquia
UK	Regne Unit
USA	Estats Units d'Amèrica

Regions europees

Lux (B)	Luxemburg (Benelux)
ItSuo (Fi)	Ita Suomi (Finlàndia)
Aragó (Es)	Aragó (Espanya)
Mersey (UK)	Merseyside (Regne Unit)
Northmb (UK)	Northumberland, Tyne i Wea (Regne Unit)
Tvalley (UK)	Tees Valley i Durham (Regne Unit)
Molise (I)	Molise (Itàlia)
Lisboa (P)	Lisboa (Portugal)
Devon (UK)	Devon (Regne Unit)
Rioja (Es)	la Rioja (Espanya)
SYork (UK)	South Yorkshire (Regne Unit)
PohSuo (Fi)	Pohjois-Suomi (Finlàndia)
Corse (F)	Còrsega (França)
Lancas (UK)	Lancashire (Regne Unit)
Highld (UK)	Highlands i Islands (Regne Unit)
Cat (Es)	Catalunya (Espanya)
Eridng (UK)	East Riding i North Lincolnshire (Regne Unit)
WMidld (UK)	West Midlands (Regne Unit)
Dessau (D)	Dessau (Alemanya)

EWales (UK)	East Wales (Regne Unit)
Abruzzo (I)	Abruzzo (Itàlia)
Chemnitz (D)	Chemnitz (Alemanya)
DNotting (UK)	Derbyshire i Nottinghamshire (Regne Unit)
NCalais (F)	Nord-Pas-de- Calais (França)
SWScot (UK)	South Western Scotland (Regne Unit)
Cumbria (UK)	Cumbria (Regne Unit)
Balear (Es)	Illes Balears (Espanya)
DytikiM (Gr)	Dytiki Macedònia (Grècia)
PBasc (Es)	País Basc (Espanya)
Gmanchtr (UK)	Greater Manchester (Regne Unit)
Halle (D)	Halle (Alemanya)

BIBLIOGRAFIA

ALCAIDE CASTRO, M.; GONZÁLEZ RENDÓN, M.; FLÓREZ SABORIDO, I. (1996) *Mercado de trabajo, reclutamiento y formación en España*. Ed. Pirámide.

BÉDUWÉ, C.; PLANAS, J. (2003) «Educational expansion and labour market. A comparative study of five European countries». Cedefop Reference Series, 39.

DESTEFANIS, S.; FONSECA, R. (2006) *Matching, Labour-Market Reform and the Ladder Effect. Some evidence for Italy*. CSEF WP.

DIVERSOS AUTORS. (1989) *El stock de titulados universitarios y su relación con el mercado de trabajo: 1976-1986*. Consell d'Universitats, Secretaria General.

Fonts de dades

OCDE. OECD's Corporate Data Environment (CDE). Database on Labour Force Statistics and Education Database. www.ocde.org.

INE. Enquesta de població activa, 2002. www.ine.es

Eurostat. *General and regional statistics*. epp.eurostat.ec.europa.eu

